

Prawo i Sprawiedliwość

PROGRAM SAMORZĄDOWY

2010–2014

WOJEWÓDZTWO
ŚWIĘTOKRZYSKIE

Spis treści

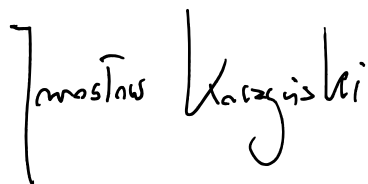
Wstęp	3
Otoczający nas świat – cechy i wymagania	5
Aktualna sytuacja konkurencyjna Województwa na podstawie europejskich statystyk regionalnych	6
Moment czasowy w procesach organizacyjnych Unii Europejskiej	8
Świętokrzyskie w okresie finansowym 2007 – 2013	8
Świętokrzyskie – przygotowania do okresu finansowego 2014-2020	11
Główne wyzwania przed liderami i mieszkańcami Województwa Świętokrzyskiego	13
Świat umiejętności XXI wieku – wyzwania przed edukacją	13
Świat gospodarki opartej na wiedzy – rola regionalnych uczelni wyższych w realizacji rozwoju województwa	15
Świat powiązań globalnych – regionalne wyzwania infrastrukturalne a aktualna polityka rozwoju regionalnego	16
Świat uczenia się przez całe życie – wyzwania świadomościowe i narzędzia poprawy pozycji województwa na rynku pracy	17
Świat przedsiębiorczości, innowacyjności i kreatywności, zdolności do współpracy i konkutowania – wyzwania organizacyjne	18
Świat kapitału ludzkiego i kapitału społecznego – umacnianie roli Kielc jako centralnego ośrodka regionalnego	20
Świat informacji – nowoczesne media w budowaniu potencjału regionu	21
Świat dynamicznych zmian i kryzysów, ekologii i zagrożeń kryzysowych	21
Świat starzejącego się społeczeństwa – wyzwania dla polityki społecznej i skutki dla rządu	22
Świat e-administracji i demokracji uczestnictwa – jaka demokracja lokalna	25
Świat przemian społeczno-kulturalnych – regionalizm a nowoczesność, status quo a rozwój, poziom zbiorowej świadomości a szanse na uczestnictwo w gospodarce wiedzy	32
Świętokrzyskie rolnicze – szanse i zagrożenia	33
Najważniejsze priorytety i kierunki działań	34
Warunki osiągnięcia założonych celów	42
Priorytety działań na IV kadencję samorządu wojewódzkiego	43

Wstęp

21 listopada Polacy wybiorą nowe władze samorządowe wszystkich szczebli od gmin poprzez miasta i powiaty po sejmiki wojewódzkie. Prawo i Sprawiedliwość z pełnym zaangażowaniem bierze udział w tych ważnych dla Polaków wyborach. Przedstawiamy naszych kandydatów na prezydentów, burmistrzów, wójtów, radnych gminnych, powiatowych i wojewódzkich. Są wśród nich zarówno ci, którzy już skutecznie pełnili te funkcje, jak i wielu nowych, często młodych ludzi, pragnących służyć swym lokalnym społecznościom. Chcemy, aby w samorządach wszystkich szczebli było jak najwięcej osób kompetentnych, uczciwych, potrafiących wsłuchiwać się w oczekiwania swych współmieszkańców i rozumiejących potrzeby ludzi, których będą reprezentować.

Wszystkich kandydatów Prawa i Sprawiedliwości łączy program samorządowy adresowany do wszystkich ludzi, nastawiony na rozwiązywanie ich codziennych problemów, niezależnie od miejsca ich występowania. Polska równych szans to kraj, który nie może być podzielony na obszary coraz bogatsze i pozostające w tyle – najczęściej małe miasta i wsie. Dla przedstawionej w programie polityki rozwoju ważne są wszystkie regiony, wszystkie gminy i miejscowości.

Rozwinięciem ogólnopolskiego programu samorządowego jest 16 propozycji programów wojewódzkich. W ten sposób rozpoczynamy debatę samorządową, do udziału której zapraszamy wszystkich mieszkańców regionu.

*„działalność publiczna polega nie na talencie snucia projektów, ...,
lecz na niełatwej sztuce przewidywania skutków”
Feliks Koneczny – „Polskie Logos a Ethos”.*

Głównym zadaniem władz samorządowych województwa jest organizowanie jego rozwoju dla zapewnienia pomysłności jego mieszkańcom. Należy to czynić w warunkach jakie przynosi bieżący i nadchodzący czas, a więc czas globalnej gospodarki i konkurencji, czas kreatywności i umiejętności działań zespołowych. Rozpoczynająca się druga dekada XXI wieku tym mocniej stawia pytania o to, jak powinniśmy wzmacniać w nim jako zbiorowość regionu nasze szanse, w jakich procesach powinniśmy i musimy świadomie uczestniczyć, jakim wyzwaniom musimy umieć sprostać. Naszym celem zasadniczym musi być więc jak najlepsze przygotowywanie naszych mieszkańców do tych wyzwań współczesnego świata, zabezpieczanie obecnych i przyszłych interesów społeczności Województwa i organizowanie optymalnych warunków jego rozwoju.

Rozważania programowe dla Województwa Świętokrzyskiego partii Prawo i Sprawiedliwość, ujęte w hasło „Postęp i solidarność”, opieramy wokół następujących kwestii:

1. Otaczający nas świat – cechy i wymagania.
2. Aktualna sytuacja konkurencyjna Województwa na podstawie europejskich statystyk regionalnych.
3. Moment czasowy w procesach organizacyjnych Unii Europejskiej.
 - a. Świętokrzyskie w okresie finansowym 2007 – 2013.
 - b. Świętokrzyskie – przygotowania do okresu finansowego 2014-2020.
4. Główne wyzwania przed liderami i mieszkańcami Województwa Świętokrzyskiego.
 - a. Świat umiejętności XXI wieku – wyzwania przed edukacją.
 - b. Świat gospodarki opartej na wiedzy – rola regionalnych uczelni wyższych w realizacji rozwoju województwa.
 - c. Świat powiązań globalnych – regionalne wyzwania infrastrukturalne a aktualna polityka rozwoju regionalnego.
 - d. Świat uczenia się przez całe życie – wyzwania świadomościowe i narzędzia poprawy pozycji województwa na rynku pracy.
 - e. Świat przedsiębiorczości, innowacyjności i kreatywności, zdolności do współpracy i konkurowania – wyzwania organizacyjne.
 - f. Świat kapitału ludzkiego i kapitału społecznego – umacnianie roli Kielc jako centralnego ośrodka regionalnego.

- g. Świat informacji – nowoczesne media w budowaniu potencjału regionu.
 - h. Świat dynamicznych zmian i kryzysów, ekologii i zagrożeń kryzysowych.
 - i. Świat starzejącego się społeczeństwa – wyzwania dla polityki społecznej i skutki dla rządu
 - j. Świat e-administracji i demokracji uczestnictwa – jaka demokracja lokalna.
 - k. Świat przemian społeczno-kulturalnych – regionalizm a nowoczesność, status quo a rozwój, poziom zbiorowej świadomości a szanse na uczestnictwo w gospodarce wiedzy.
 - l. Świętokrzyskie rolnicze – szanse i zagrożenia.
5. Warunki osiągnięcia założonych celów.
6. Priorytety działań na IV kadencję samorządu wojewódzkiego.

Otoczający nas świat – cechy i wymagania

We współczesnym świecie perspektywa regionalna musi być umiejscawiana na tle procesów globalnych. Tylko wtedy nasza samoocena będzie realna i pełna, a wyciągane wnioski i proponowane plany działań będą odpowiadać prawdziwym potrzebom i skutecznie służyć osiągnięciu założonych celów.

Nasze województwo jest jednym z najuboższych regionów Unii Europejskiej i wynika stąd olbrzymia lista potrzeb infrastrukturalnych i wielka skala niezbędnej pomocy w tym zakresie. Nie zapominając o zabieganiu o nią trzeba jednak przywołać opinię specjalistów, że świat nie zna przypadku, aby region wydobył się z zapóźnienia jedynie w oparciu o środki zewnętrzne. We współczesnym świecie wiedzy **szanse na poprawę swojego położenia mają wyłącznie te regiony, które podejmują wielką pracę wewnętrzną nad podniesieniem świadomości zbiorowej na temat wyzwań wynikających z globalizującego się i silnie konkurującego ze sobą świata, dostosowaniem edukacji do potrzeb czasu, nad budowaniem lokalnego kapitału społecznego.**

Musimy więc wciąż stawiać sobie pytania, jaka jest lista współczesnych przyczyn i zaniechań skutkujących wciąż niską produktywnością naszej gospodarki, wysokim i długotrwałym bezrobociem, znikomym udziałem firm wysokich technologii w gospodarce regionu, niewielkimi nakładami na badania i rozwój – w tym powiązanymi z rozwojem regionu – a w efekcie niewielką ilością pochodzących z regionu zgłoszeń patentowych i patentów, czy wreszcie niższymi od średniej krajowej wynikami testów egzaminacyjnych naszych gimnazjalistów na dominującym obszarze naszego województwa, czy wymagającym poprawy stanem edukacji, wynikającym chociażby z ocen międzynarodowego testu PISA.

Otocza nas globalny, dynamiczny świat informacji i gospodarki opartej na wiedzy. Świat, w którym sukces w konkurencji z innymi silnie zależy od sprawnego zarządzania wiedzą, i świat potrafiący budować taką kulturę współpracy, że liderami stają się organizacje wręcz kreujące wiedzę. Nieodłącznym warunkiem utrzymywania wysokiej pozycji konkurencyjnej jest umiejętność sięgania po najlepsze rozwiązania w skali całego świata i konieczność uczenia się przez całe życie. Świadomość, że musimy sprostać konkurencji o takich cechach musi być powszechna i mieć wymiar praktyczny.

Unia Europejska stawia sobie za cel wzmacnianie podstaw swojej zdolności do konkurowania z innymi rejonami świata poprzez zwiększanie potencjału wzrostu, wydajności i efektywności, spójności społecznej i kładzenie głównego nacisku na wiedzę, innowacyjności i doskonaleniu kapitału społecznego. O będącej liderem wzrostu w wielu dziedzinach Finlandii, w materiale „*Jak uczynić Finlandię krajem wiodącym w innowacyjności*” – SITRA, Helsinki 2005, można przeczytać:

*„Sukces w przyszłości... wymaga, abyśmy **wszyscy** rozumieli tak konkretnie jak to tylko możliwe uwarunkowania środowiskowe, aktywności, warunki wstępne, które kreują innowacyjność oraz sprawić, aby ta **wiedza stała się szeroko pojmowanym know-how wśród całej organizacji lub społeczności**”.*

Świadomość ta musi obejmować także taki fakt, że skończyły się czasy, kiedy o wroście i rozwoju regionu, o jego atrakcyjności dla inwestorów decydowały wyłącznie takie czynniki jak ulgi podatkowe, tworzenie specjalnych stref ekonomicznych, czy budowa tras komunikacyjnych podnoszących dostęp do niego. **Dziś o szansach rozwoju decyduje kapitał społeczny, dynamizm i wiedza mieszkańców, umiejętności sprawnego współdziałania i szybkiego reagowania na nowe potrzeby, czyli cechy, które łącznie tworzą i stanowią kulturę przedsiębiorczości i innowacyjności.** Jeśli chcemy mieć szanse na przyszłość musimy nauczyć się stawać takim społeczeństwem.

Aktualna sytuacja konkurencyjna Województwa Świętokrzyskiego na podstawie europejskich statystyk regionalnych

Pełne informacje zbiorcze pokazujące sytuację naszego Województwa na tle wszystkich regionów Unii Europejskiej można znaleźć w wydawnictwie „Eurostat regional yearbook 2009” – ISSN 1830-9674.

(http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/publications/regional_yearbook)

Obejmuje ono n/w dane:

 Chapter 1: Population – ludność	 Chapter 1: Population
 Chapter 2: European cities – miasta	 Chapter 2: European cities
 Chapter 3: Labour market – rynek pracy	 Chapter 3: Labour market
 Chapter 4: Gross domestic product – PKB	 Chapter 4: Gross domestic product
 Chapter 5: Household accounts – gospodarstwa domowe	 Chapter 5: Household accounts
 Chapter 6: Structural business statistics – statystyki struktury gospodarki	 Chapter 6: Structural business statistics
 Chapter 7: Information society – społeczeństwo informacyjne	 Chapter 7: Information society
 Chapter 8: Science, technology and innovation – nauka, technologia i innowacje	 Chapter 8: Science, technology and innovation
 Chapter 9: Education – edukacja	 Chapter 9: Education
 Chapter 10: Tourism – turystyka	 Chapter 10: Tourism
 Chapter 11: Agriculture –rolnictwo	 Chapter 11: Agriculture

W innych opracowaniach (np. Robert Huggins Associates – European Competitiveness Index 2006-2007, ISBN: 1-902829-03-4; <http://www.cforic.org/downloads.php>) można znaleźć porównania konkurencyjności 118 obszarów NUTS1 UE wg. 48 kryteriów.

Ze szczegółowej analizy tych danych wynika skala dzielących nas różnic zarówno od liderów jak i od poziomów średnich unijnych w bardzo wielu dziedzinach. Musimy uświadomić sobie zarówno sam dystans jak i różnorodność oraz wielość czynników charakteryzujących nasze zapóźnienie konkurencyjne wobec otaczającego nas świata. Potrzebna jest więc głęboka i powszechna autorefleksja nad lokalnymi czynnikami obecnego stanu rzeczy. Dla poprawy tej sytuacji potrzeba będzie szerokiej koalicji wielu ośrodków i środowisk mających wpływ na charakter i skalę przemian, oraz świadomego i aktywnego zaangażowania ich kompetencji w realizację przemian. Istotnym elementem tego procesu powinna być podnosząca konkurencyjność naszego woje-

wództwa współpraca międzynarodowa z najlepszymi regionami i organizacjami branżowymi Europy.

Moment czasowy w procesach organizacyjnych Unii Europejskiej

Świętokrzyskie w okresie finansowym 2007–2013

Czas obecnej kadencji samorządów upłynął na realizacji projektów związanych z kończącymi się funduszami i programami przedakcesyjnymi oraz z rozwinięciem na obszarze województwa procesów korzystania z funduszy poakcesyjnych Polski do UE, związanych z okresem budżetowym Unii 2007-2013. Jak wiadomo są to środki Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Europejskiego Funduszu Społecznego, których wydatkowanie zorganizowane zostało w szereg programów zarządzanych centralnie (Innowacyjna Gospodarka, Infrastruktura i Środowisko, Rozwój Obszarów Wiejskich, Kapitał Ludzki, Rozwój Polski Wschodniej) oraz regionalnie – poprzez 16 Regionalnych Programów Operacyjnych – w tym RPO Województwa Świętokrzyskiego.

Programy centralne obejmowały mechanizmy tzw. list indykatywnych, rozstrzygnięć konkursowych, zgodności z celami i priorytetami poszczególnych programów, czy – dla niektórych działań – transze roczne i terytorialne. Dzięki nim na obszarze województwa realizowanych jest wiele zadań o znaczeniu strategicznym dla rozwoju naszego regionu. Ich wartość sięga kilku miliardów złotych i w tym momencie jest jeszcze trudna do oceny ostatecznej – ze względu na trwające wciąż nabory do wszystkich programów. Można jednak już dziś stwierdzić, że stanowią one będą potężny impuls cywilizacyjny dla społeczeństwa naszego województwa i narzędzia wzrostu naszej gospodarki. Jednak na władzach regionalnych spoczywa nieustający obowiązek analizowania efektywności wydatkowanych środków i maksymalizacji dla przyszłego rozwoju województwa generowanych efektów. Niektóre z projektów o fundamentalnym znaczeniu dla przyszłości regionu – jak „sieć szerokopasmowego internetu” w ramach PO RPW – będą realizowane dopiero w latach 2011 – 2014 i będzie to jedno z największych wyzwań przed samorządem województwa następnej kadencji. Oprócz olbrzymiego w samym sobie przedsięwzięcia technicznego (blisko 1500 km nowych sieci światłowodowych) i organizacyjnego, o wartości ok. 200 mln zł, towarzyszyć mu muszą ważne działania uzupełniające. Służyć one powinny powstaniu warunków społecznych (powszechna świadomość możliwości jakie niesie internet i szeroka umiejętność użytkowania przez mieszkańców – we wszystkich środowiskach i grupach wiekowych, wzrost podaży potrzebnych e-usług w administracji, ochronie zdrowia, urzędach pracy itp.) i biznesowych

(warunki techniczne i finansowe ich realizacji, zapewnienie efektywności wybudowanej sieci na etapie użytkowania) do połączenia tej infrastruktury szkieletowej z sieciami tzw. ostatniej mili. Powodzenia tego przedsięwzięcia cywilizacyjnego likwidacji wykluczenia cyfrowego, któremu aktualnie podlegamy, nie uda się osiągnąć bez zaangażowania i współpracy środowisk lokalnych, reprezentowanych przez lokalne samorządy – gminne i powiatowe oraz organizacje pozarządowe. Rolą samorządu województwa będzie budowanie takiej współpracy.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego jest z kolei programem w całości zarządzanym z poziomu samorządu województwa. Otrzymaliśmy do wykorzystania za jego pośrednictwem 725 mln euro, czyli około 3 miliardów złotych. Jego priorytety (6 + pomoc techniczna) zostały przygotowane jeszcze w poprzedniej kadencji samorządowej i obecnie należało w oparciu o nie wdrożyć system rozdysponowania w/w środków. Również i RPO posiada wyznaczone w ramach niektórych priorytetów listy projektów kluczowych, ale główne środki rozdzielane są poprzez system naborów w ramach kolejnych edycji, ogłaszanych sukcesywnie – według przyjętego harmonogramu – konkursów.

Lista priorytetów RPO, zorganizowanych według osi i działań, obejmuje:

- Oś priorytetowa 1. Rozwój przedsiębiorczości.
Działanie 1.1 – Bezpośrednie wsparcie sektora mikro, małych i średnich przedsiębiorstw.
Działanie 1.2 – Tworzenie i rozwój powiązań kooperacyjnych przedsiębiorstw.
Działanie 1.3 – Tworzenie i rozbudowa funduszy pożyczkowych i gwarancyjnych.
Działanie 1.4 – Wsparcie inwestycyjne dla instytucji otoczenia biznesu.
- Oś priorytetowa 2. Wsparcie innowacyjności, budowa społeczeństwa informacyjnego oraz wzrost potencjału inwestycyjnego regionu.
Działanie 2.1 – Rozwój innowacji oraz wspieranie działalności dydaktycznej i badawczej szkół wyższych oraz placówek sektora „badania i rozwój”.
Działanie 2.2 – Budowa infrastruktury społeczeństwa informacyjnego.
Działanie 2.3 – Promocja gospodarcza i turystyczna regionu.
Działanie 2.4 – Tworzenie kompleksowych terenów inwestycyjnych.
- Oś priorytetowa 3. Podniesienie jakości systemu komunikacyjnego regionu.
Działanie 3.1 – Rozwój nowoczesnej infrastruktury komunikacyjnej o znaczeniu regionalnym i ponadregionalnym.
Działanie 3.2 – Rozwój systemów lokalnej infrastruktury komunikacyjnej.
- Oś priorytetowa 4. Rozwój infrastruktury ochrony środowiska i energetycznej.

Działanie 4.1 – Rozwój regionalnej infrastruktury ochrony środowiska i energetycznej.

Działanie 4.2 – Rozwój systemów lokalnej infrastruktury ochrony środowiska i energetycznej.

- Oś priorytetowa 5. Wzrost jakości infrastruktury społecznej oraz inwestycje w dziedzictwo kulturowe, sport i turystykę.

Działanie 5.1 – Inwestycje w infrastrukturę ochrony zdrowia.

Działanie 5.2 – Podniesienie jakości usług publicznych poprzez wspieranie placówek edukacyjnych, i kulturalnych.

Działanie 5.3 – Inwestycje w sferę dziedzictwa kulturowego, turystyki i sportu.

- Oś priorytetowa 6. Wzmocnienie ośrodków miejskich i rewitalizacja małych miast

Działanie 6.1 – Wzmocnienie regionalnych i sub-regionalnych ośrodków wzrostu.

Działanie 6.2 – Rewitalizacja małych miast.

- Oś priorytetowa 7. Pomoc techniczna

Działanie 7.1 – Wsparcie procesu wdrażania.

Działanie 7.2 – Działania informacyjne i promocyjne.

Jak widać obejmują one szeroki zestaw dziedzin, w ramach których realizowane są tzw. przedsięwzięcia inwestycyjne „twarde”. Zmieniają one nasze województwo w sposób nieporównywalny do jakichkolwiek przedsięwzięć podejmowanych wcześniej. Lista realizowanych w regionie zadań jest bardzo długa i różnorodna (ich rozmieszczenie i charakter będzie można wkrótce oglądać na odpowiedniej zakładce mapowej portalu *wrota świętokrzyskie*). Skala potrzeb i nadrobienia zaległości jest jednak daleko większa. Przygotowanie priorytetów i koncepcji działań władz województwa w następnym okresie budżetowym UE będzie jednym z najważniejszych wyzwań politycznych i organizacyjnych w nadchodzącej kadencji samorządu. Dodatkowym uwarunkowaniem realizacji przyszłych zadań prorozwojowych będą ich zasady finansowania. Należy nadmienić, że problem tzw. wkładu własnego już jest istotną przeszkodą w podejmowaniu potrzebnych zadań przez zarówno samorządy jak i przedsiębiorstwa czy inne organizacje. Samorząd Województwa w tej i w nadchodzącej kadencji musi zabezpieczyć z własnego budżetu środki na poziomie 500 mln zł, stanowiące niezbędne uzupełnienie środków unijnych. W sytuacji kryzysu finansów publicznych lub nawrotu światowego kryzysu gospodarczego obciążenie to może stanowić najważniejszy czynnik ograniczający możliwości władz samorządowych województwa w przyszłości. Tym ważniejsze jest prowadzenie odpowiedzialnej polityki finansowej Województwa na bieżąco – w zakresie polityki zatrudnienia i podejmowanych kosztotwórczych nowych inicjatyw. Także z tej perspektywy widać, że za priorytetowe należy uznawać te przedsięwzięcia, które będą służyć wzmocnieniu gospodarki, kapitału społecznego i wzrostowi

miejsc pracy w regionie – również po to, aby zapewnić wzrost przychodów budżetowych samorządu.

Świętokrzyskie – przygotowania do okresu finansowego 2014-2020

Co prawda okres finansowy po 2014 roku stanowi czas jeszcze następnej kadencji samorządu, ale to według jakich zasad będzie on przebiegał i na jakich priorytetach i obszarach geograficznych oraz gospodarczo-społecznych będzie się koncentrował, będzie się decydować w kadencji nadchodzącej. Musimy mieć tego pełną świadomość i przystępować do tego wyzwania z wykorzystaniem najlepszych doświadczeń i zasobów intelektualnych regionu. Wypracowanie właściwych celów i priorytetów województwa na okres finansowy po roku 2014 i wywalczenie właściwych i korzystnych dla województwa takiego jak Świętokrzyskie reguł unijnej polityki regionalnej, polityki spójności czy krajowej polityki regionalnego rozwoju społeczno-gospodarczego będzie zasadniczym zadaniem dla wszystkich liderów i sił politycznych naszego województwa. Wymagać to będzie współpracy naszych europosłów, parlamentarzystów krajowych i przedstawicieli wszystkich ugrupowań, gdyż praktyka konstruowania zasad budżetowych jest silnie zależna od lobbingu regionalnego a nawet połączonych sił regionów o podobnych problemach np. województwa Polski Wschodniej.

Musimy i będziemy jako **Prawo i Sprawiedliwość** zabiegać o **korzystne narzędzia i reguły finansowe** dla regionów, które muszą nadrabiać dystans do regionów co najmniej średnich.

Wciąż podstawowym problemem naszego regionu pozostają **zaległości infrastrukturalne** w każdej właściwie dziedzinie. Muszą być zabezpieczone nakłady na usprawnianie powiązań komunikacyjnych zewnętrznych Województwa Świętokrzyskiego – drogowych, kolejowych i lotniczych, jak i na poprawianie komunikacyjnej infrastruktury wewnętrznej województwa. Problemem postaje infrastruktura bytowa w gminach – wodociągowanie i kanalizowanie wciąż znaczących a nieatrakcyjnych ekonomicznie obszarów. A przecież musi dojść z najwyższym priorytetem, ze względu na znaczenie dla przyszłych szans życiowych szczególnie młodego pokolenia, infrastruktura powszechnego dostępu do internetu szczególnie na terenach wiejskich, z zaangażowaniem samorządów lokalnych. Dodatkowe wymogi dokładać powinny przedsięwzięcia służące inicjowaniu nowych przedsięwzięć gospodarczych – tereny inwestycyjne, parki przemysłowe jak np. RCNT, strefy gospodarcze – z niezbędną dla nich infrastrukturą uzbrojenia terenów i połączeń komunikacyjnych. W miarę możliwości przedsięwzięcia te powinny służyć **różnicowaniu gospodarki wiejskiej** i wykorzystaniu zasobów naturalnych, odkrywanych na terenach wiejskich. Musimy dla

powodzenia takich przedsięwzięć dysponować przygotowaną odpowiednio kadrą, co stanowi odrębne i jedno z najważniejszych wyzwanie przed organizatorami i realizatorami działań edukacyjnych w naszym województwie – na poziomie szczególnie szkolenictwa zawodowego, szkół ponad-gimnazjalnych i regionalnych szkół wyższych. Stawia to przed samorządem województwa pytanie o nowe zadania i rolę Świątokrzyskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego. Wysokim priorytetem musi więc być **rozwój i unowocześnianie edukacji**, w tym zwiększanie i dostosowywanie do wymogów czasu kompetencji kadr dydaktycznych, szkoleniowych oraz kształtowanie efektywnego systemu uzupełniania umiejętności w ramach systemu uczenia się przez całe życie.

Wydarzenia ostatnich miesięcy po raz kolejny przywołały **znaczenie infrastruktury kryzysowej** – zabezpieczeń przed powodzią – solidnych technicznie wałów, zbiorników retencyjnych, sprawnej melioracji, polderów zalewowych, urzędzeń ostrzegawczych, dobrze wyposażonych służb ratunkowych i profesjonalnych struktur reagowania kryzysowego. Powinniśmy domagać się zabezpieczenia w budżecie państwa lub mechanizmach unijnych środków na realizację obejmującego nasze województwo **Krajowego Programu zabezpieczenia przed powodzią dla Dorzecza Górnej i Środkowej Wisły**.

Jednym z warunków sprostania wyzwaniom czasu i globalnej konkurencji gospodarczej jest organizowanie nowoczesnego rozwoju regionu. Wypada co najmniej założyć, ale i zgodzić się ze stwierdzeniami typu „**innovate or die**” czyli, że przetrwają w przyszłości regiony, które będą w stanie włączyć się w gospodarkę informacji, innowacji i wiedzy.

Znany analityk światowych procesów gospodarczych i autor wielu książek Peter F. Drucker określa „innowację, jako pracę zorganizowaną, systematyczną i racjonalną”, a „innowacyjność jako celowe poszukiwanie zmian i możliwości, które takie zmiany mogą oferować”. Według opinii wypracowanej przez dziewięć najbardziej innowacyjnych regionów świata, jako syntetyczną receptę na innowacyjny region określono trzy elementy:

- edukację
- przedsiębiorczość
- środowisko – w sensie atmosfery do partnerstwa i do powstawania innowacyjnych przedsięwzięć.

Także tam podkreślono, że dziś innowacyjność to znacznie więcej niż nowoczesne technologie. To także sztuka, kultura i dziedzictwo, to usługi i obsługa klientów, to środowisko naturalne, edukacja, wielokulturowość i coś, co określono jako energię miejsca. Na konieczność wysokiego priorytetu dla innowacyjności regionów zwraca uwagę również *Komunikat COM(2006) 502 UE*, z września 2006 r. Także w tym dokumencie

podkreśla się rolę edukacji jako głównego trzonu innowacji, w tym promowania talentów i uczenia kreatywności od najmłodszych lat.

Innym przykładem wysokiej rangi innowacyjności jest brytyjski dokument *Rural Innovation Report*, Nesta 2007, poświęcony specyficznej innowacyjności na terenach wiejskich. Zawiera on interesujące także i w naszej sytuacji – ze względu na wciąż ponad 50% populację ludności wiejskiej naszego województwa – omówienia innowacyjności w zakresie turystyki wiejskiej, tradycyjnych rzemiosł i twórczości ludowej tzw. *creative businesses*, czy też innowacyjności na obszarze wiejskich usług. Musimy zdecydowanie i odważnie sięgać po tego typu wzory i promować postawy przenoszące takie doświadczenia w nasze realia. Będziemy zabiegać o zabezpieczenie specjalnych środków na wzmacnianie procesów **budowy Regionalnego Systemu Innowacji, aktualizację Regionalnej Strategii Innowacji** i realizację przedsięwzięć służących podnoszeniu innowacyjności naszego województwa i realizacji konkretnych przedsięwzięć o innowacyjnym charakterze. Działania takie powinny materializować się m.in. w Regionalnym Centrum Naukowo-Technologicznym.

Główne wyzwania przed liderami i mieszkańcami Województwa Świętokrzyskiego

Świat umiejętności XXI wieku – wyzwania przed edukacją

W sytuacji, kiedy z tak wielu porównań i statystyk wynika istotne opóźnienie naszego regionu w stosunku do odpowiednich danych średnich regionów Unii Europejskiej trzeba posłużyć się doświadczeniami innych w podobnych sytuacjach. Już dawno stwierdzono, że trudne warunki wyjściowe nie muszą być beznadziejną przeszkodą na drodze do szybkiego rozwoju mówiąc, że o efekcie decydują nie same składniki, ale recepta na sukces. W Stanach Zjednoczonych w sytuacji szybko zmieniającego się świata i narastającej międzynarodowej konkurencji jeden z amerykańskich liderów politycznych stwierdził: **„jeśli rozwiążemy problem edukacyjny, to nie musimy robić nic więcej. Jeśli go nie rozwiążemy, to nic więcej nie będzie miało znaczenia.”** Problem systemu edukacyjnego polega na tym, że ulegać unowocześnieniu muszą nie tylko metody nauczania – przez zastosowanie do nauczania tradycyjnych treści nowoczesnych technologii informacyjnych i komunikacyjnych. Zmiany wymagają także same programy nauczania związane z funkcjonowaniem w nowoczesnym świecie i wysoko konkurencyjnej gospodarce. Pojawia się lista kompetencji 21 wieku obejmująca:

- w zakresie problematyki 21 wieku:
świadomość globalnych zależności i procesów,

umiejętności z zakresu finansów, ekonomii, biznesu i przedsiębiorczości,
kompetencje społeczne i obywatelskie,
umiejętności związane z procesami w ochronie zdrowia;

- w zakresie umiejętności uczenia się i innowacyjności:
umiejętności z zakresu kreatywności i innowacyjności,
umiejętności z zakresu krytycznego myślenia i rozwiązywania problemów,
umiejętności z zakresu osiągania wzajemnego rozumienia się i współpracy;
- w zakresie umiejętności związanych z informacją, mediami i technologią:
umiejętności z zakresu zarządzania informacjami,
umiejętności z zakresu wykorzystywania mediów,
umiejętności z zakresu technologii informatycznych i komunikacyjnych;
- w zakresie umiejętności życiowych i związanych z budowaniem kariery zawodowej:
elastyczność i zdolność do przystosowywania się do zmiennego otoczenia,
inicjatywa własna i samo-organizacja,
umiejętności społeczne i międzykulturowe,
produktywność i odpowiedzialność finansowa,
umiejętności przywódcze i odpowiedzialność społeczna.

Sprawa programów edukacyjnych jest oczywiście domeną państwa. Aby sprostać wymogom współczesnego świata i we właściwy sposób przygotować młodych absolwentów do wymogów XXI wieku zmianom muszą ulegać także umiejętności nauczycieli. Świat wokół nie czeka – a według np. opinii Polskiego Towarzystwa Diagnostyki Edukacyjnej – w Polsce nie ma uczelni wyższej dobrze przygotowującej nauczycieli do obecnych wyzwań. Tym bardziej eliminowanie tego mankamentu musi być podejmowane w drodze innych inicjatyw pozostających w kompetencjach samorządu wojewódzkiego – od budowania zbiorowej świadomości, po wspieranie inicjatyw doskonalących i budujących nowe kompetencje nauczycieli na masową skalę, realizowanych poprzez Świętokrzyskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli.

Dla otwarcia dostępu do wiedzy, która jest łatwo osiągalna poprzez Internet, niezbędne jest na początek stworzenie wysokiego priorytetu, wręcz mody dla praktycznej, powszechnej znajomości języka angielskiego w społeczności województwa i wykreowanie go na drugi język niezbędny do życia i powodzenia we współczesnym świecie, a nie traktowanie go tylko jako dodatkowej, średnio potrzebnej umiejętności lub ciekawostki.

Praktyczna umiejętność posługiwania się językiem angielskim (lub innym ważnym językiem obcym) powinna stać się pierwszym nośnikiem i katalizatorem kolejnych działań związanych z powszechnym nauczaniem przedsiębiorczości i innych umiejętności

niezbędnych do funkcjonowania w międzynarodowym środowisku współczesnego, globalnego świata.

Dziś o szansach rozwoju decyduje kapitał społeczny, dynamizm i wiedza mieszkańców, umiejętności sprawnego współdziałania i szybkiego reagowania na nowe potrzeby czyli cechy, które łącznie tworzą i stanowią kulturę przedsiębiorczości i innowacyjności. Jeśli chcemy zwiększyć swoje szanse na przyszłość musimy zmieniać nasze dotychczasowe zwyczaje i nauczyć się stawać się takim społeczeństwem.

Przykładem dobrego działania w tym zakresie samorządu naszego województwa jest finansowany z budżetu program wspierania edukacji na terenach wiejskich, któremu towarzyszy program doskonalenia umiejętności nauczycieli finansowany przez PO KL. Dostarcza on do szkół nowoczesnych pomocy dydaktycznych, pomagając jednocześnie nauczycielom zdobywać wiedzę jak stosować nowoczesne technologie w dydaktyce. Przełamuje to bariery związane ze stosunkiem do nowych technologii, przyczynia się do wyrównywania szans pomiędzy uczniami wiejskimi i miejskimi, buduje świadomość jak niezbędne są umiejętności związane z wykorzystywaniem nowych technologii. Inicjatywy tego typu powinny być kontynuowane i rozwijane – we współpracy ze środowiskiem edukacyjnym, samorządami lokalnymi i organizacjami działającymi na rzecz przystosowywania edukacji do potrzeb 21 wieku.

Świat gospodarki opartej na wiedzy – rola regionalnych uczelni wyższych w realizacji rozwoju województwa

Świętokrzyskie uczelnie wyższe – szczególnie państwowe – powinny być istotnym elementem wspierania rozwoju regionalnego. Zarówno Uniwersytet Jana Kochanowskiego jak i Politechnika Świętokrzyska uzyskały w obecnym okresie finansowania dofinansowania w wysokości dziesiątek milionów złotych z przeznaczeniem na rozwój bazy dydaktycznej i laboratoryjnej. Będzie to skutkowało niedługim czasie znaczącą poprawą warunków funkcjonowania naszych głównych uczelni regionalnych jak i poszerzeniem ich możliwości badawczych. Powinno to przyczynić się do poprawienia jakości absolwentów tych szkół wyższych, ale z drugiej strony nakłada na wszystkich partnerów procesu organizowania rozwoju regionu (władze samorządowe, uczelnie i instytucje badawcze, firmy i organizacje około-biznesowe) nowe zadania. Polegać one powinny na budowaniu systemu powiązania programów badawczych realizowanych przez te uczelnie z potrzebami rozwojowymi regionu. Programy takie winny być określane przez samorząd województwa w porozumieniu z władzami państwowymi pod kątem zgodności z priorytetowymi celami polityki państwa. W ślad za takimi uzgodnieniami powinny być kierowane fundusze na realizację zatwierdzonych programów. Potrzebne będzie odpowiednie otoczenie prawne dla takiego systemu działań i gotowość wszyst-

kich partnerów do zaangażowanego współdziałania w takiej formule na rzecz rozwoju regionu. Świat nowoczesnej gospodarki i rozwiniętych społeczeństw nakłada na nas obowiązek starania się o to, aby uczelnie regionalne były miejscem, gdzie zarówno studenci jak i firmy lokalne znajdują wiedzę i wzory rozwiązań na światowym poziomie. Władze regionalne powinny wspierać wszelkie działania uczelni prowadzące do jak najpełniejszego wypełniania takiej roli.

Świat powiązań globalnych – regionalne wyzwania infrastrukturalne a aktualna polityka rozwoju regionalnego

Dla sukcesu konkurencyjnego gospodarki regionu nasze województwo musi być bardzo dobrze skomunikowane zewnętrznie i posiadać nowoczesny i sprawny system komunikacji wewnętrznej. Należy rozumieć tu zarówno sieć połączeń drogowych, kolejowych jak i lotniczych. We współczesnym świecie informacji, gdzie towarem jest wiedza i jej wymiana, dodatkową infrastrukturą o podstawowym znaczeniu – swoistymi nowoczesnymi autostradami informacyjnymi – jest rozwinięta sieć światłowodowa realizująca usługi szerokopasmowego internetu nowej generacji. Niestety w dotychczasowych rozwiązaniach transeuropejskich korytarzy komunikacyjnych województwo świętokrzyskie pozostaje poza ich przebiegiem, co stawia nasz region w bardzo niekorzystnej sytuacji. Dlatego trzeba przykładać najwyższą wagę do planów uzupełnień dotychczasowej sieci TEN-T, przewidujących włączenie w tę sieć przebiegów przez nasze województwo dróg nr S-7 i S-74. Doprowadzenie do realizacji tego uzupełnienia będzie zapewnieniem naszemu województwu właściwych perspektyw rozwoju. Działanie w tym celu jest obowiązkiem wszystkich opcji politycznych reprezentujących nasze województwo. Niestety plany modernizacyjne sieci TEN-T nie przewidują dołączenia sieci kolejowej naszego województwa ani lotniska regionalnego. Rozwój tych rodzajów transportu w naszym województwie powinien więc pozostawać priorytetem władz samorządowych województwa w ramach dalszych zabiegów krajowych.

Sieć nowoczesnego dostępu do internetu w województwie świętokrzyskim realizowana ma być w oparciu o PO Rozwój Polski Wschodniej w latach 2011–2013. Należy jednak pamiętać, że pomyślnie zrealizowana przez samorząd województwa regionalna światłowodowa sieć szkieletowa nie będzie oznaczać rozwiązania problemu i spełnienia wszystkich potrzeb rozwoju regionu. Potrzebne będzie zabieganie o kontynuację środków pomocowych na te cele dla regionów Polski Wschodniej w przyszłym modelu finansowania rozwoju regionalnego w Polsce. Skala potrzeb w zakresie budowy sieci dostępowych jest olbrzymia a opłacalność ich realizacji z biznesowego punktu widzenia jest ujemna. Także samorządy lokalne nie będą

w stanie podjąć się realizacji tych działań ze względu na zadłużenie swoich budżetów po obecnym okresie finansowym.

Tymczasem na nadchodzące lata obecna koalicja rządowa proponuje jest tzw. model koncentracyjno-dyfuzyjny finansowania rozwoju regionalnego. Daje on priorytet dla finansowania ośrodków silnego wzrostu, pozostawiając regionom uboższym i słabiej rozwiniętym rolę biernego oczekiwania na rozprzestrzenienie się rezultatów rozwoju silnych ośrodków w drodze samoistnej dyfuzji. Polityka taka jest trudna do zaakceptowania z punktu widzenia interesów naszego województwa, dlatego należy z zagadnienia tego uczynić jeden z najważniejszych argumentów przy zabieganiu o właściwe tempo rozwoju naszego regionu i jeden najważniejszych argumentów wyborczych w nadchodzącej kampanii dla mieszkańców naszego województwa.

Świat uczenia się przez całe życie – wyzwania świadomościowe i narzędzia poprawy pozycji województwa na rynku pracy

Dziejący się na świecie postęp sprawia, że każda dziedzina życia wokół nas zmienia się bardzo szybko. Pojawiają się nowe specjalizacje i zawody. W dodatku wyścig po konkurencyjne zyski skutkuje tym, że zmiany te dokonują się coraz szybciej, są powiązane z wynikami badań i ich wdrożeń. Wiedza wyniesiona z dowolnego szczebla edukacji i w każdej dziedzinie starzeje się w tempie dotychczas nieznanym. Jest to zjawisko nieznanne poprzednim pokoleniom i nie możemy bazować na wcześniejszych doświadczeniach z takiego obszaru życia. Pozycja konkurencyjna regionów i społeczności staje się silnie uzależniona od praktycznego rozwinięcia narzędzi doskonalenia umiejętności mieszkańców przez cały okres życia zawodowego. Oznacza to, że właściwie od czasów szkolnych musi być wpajana nowa świadomość i wiedza o konieczności uczenia się przez całe życie, a w pokoleniach średnim i starszym świadomość dotychczasową trzeba zmieniać w takim kierunku. Musi towarzyszyć temu szybkie dokonywanie usprawnień w środowiskach pracy, wykorzystujących ten postęp i podaż usług edukacyjnych wysokiej jakości, zapewniających przekazywanie nowych rozwiązań w sposób wygodny i skuteczny. Szerokie wkraczanie technologii informacyjnych i komunikacyjnych sprawia, że powszechnie w tym celu wykorzystywane będą metody nauczania na odległość w formie e-learningu. Narzędzia finansowe w nowym okresie finansowym, wspierające procesy dokształcania jak i same umiejętności z tego zakresu, muszą być ukierunkowywane na wspieranie i rozwój procesów uczenia się mieszkańców przez całe życie. Rolą samorządu województwa będzie zabieganie o właściwe środki na te procesy doskonalące umiejętności mieszkańców regionu i podnoszące ich szanse na rynku pracy oraz rozwijanie mechanizmów ewaluacji skuteczności tych narzędzi i reguł obowiązujących w podległych samorządowi instytucjach: Wojewódzkim Urzędzie Pracy

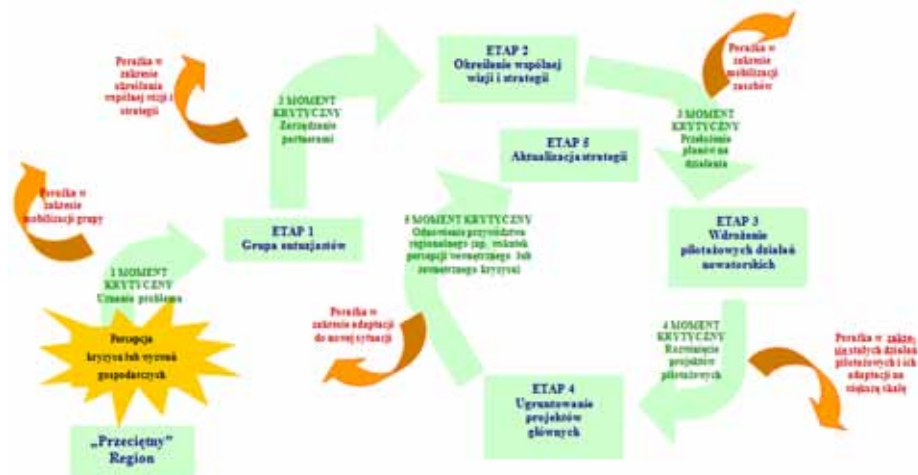
i Świętokrzyskim Biurze Rozwoju Regionalnego. Powinno to zapewnić wysoką efektywność wykorzystywania środków rozwoju regionalnego kapitału ludzkiego.

Świat przedsiębiorczości, innowacyjności i kreatywności, zdolności do współpracy i konkurowania – wyzwania organizacyjne

Przedsiębiorczość, innowacyjność i kreatywność osób i środowisk są dziś podstawowymi warunkami osiągnięcia sukcesu konkurencyjnego i utrzymywania wysokiego tempa rozwoju regionu. Jednak cechy te nie wyczerpują listy niezbędnych i ważnych warunków budowania zbiorowego powodzenia. Czasy obecne to okres, kiedy umiejętności indywidualne osób i pojedynczych organizacji są już niewystarczające do organizowania procesów rozwojowych i konieczne jest tworzenie sieci współpracy różnych instytucji i środowisk. Budowaniu kompetencji i warunków organizacyjnych w tym zakresie służy Regionalny System Innowacji, jako środowisko współpracy administracji regionalnej i lokalnej, instytucji badawczo-rozwojowych, biznesu i organizacji okołobiznesowych. W jego strukturach wypracowywana jest Regionalna Strategia Innowacji. Model procesów służących analizowaniu procesów innowacyjnych i wzmocnieniu potencjału innowacyjnego regionu przedstawia rysunek 1.

ETAPY I MOMENTY KRYTYCZNE W REGIONALNEJ PODRÓŻY INNOWACYJNEJ.

Źródło: P. Benneworth: *Leading Innovation. Building Effective Regional Coalition for Innovation. Research Report*,

NESTA, London, Dec. 2007, s.5; www.nesta.org.uk

Inne wnioski – jedne z najświeższych wspólnych przemyśleń liderów innowacji – zawarte są w materiale z warsztatu regionów nt. nowej generacji Regionalnych Strategii Innowacji w Goeteborgu z listopada 2008 r.¹, i wskazują na konieczność udzielania w regionach odpowiedzi na następujące pytania:

1. Jakie są krytyczne czynniki skutecznego wdrażania RSI w obecnych czasach?

- wizja,
- wsparcie polityczne,
- mocne przywództwo,
- strategia musi być praktyczna, realistyczna i atrakcyjna,
- jednoznaczne mierzenie i monitorowanie postępu,
- wystarczające finansowanie,
- zaangażowanie wszystkich regionalnych uczestników,
- dobry plan działań.

2. Jakie rekomendacje należy przedłożyć regionom, które przygotowują nowe inicjatywy RSI?

- zaangażować wszystkich regionalnych uczestników systemu,
- mieć jasną wizję przyszłości,
- unikać nadawania zbyt dużego znaczenia rozwiązaniom technologicznym,
- określić zasoby konieczne do wdrożeń (ludzkie, finansowe),
- wziąć pod uwagę nowe aspekty innowacyjności.

3. Jakie nowe wyzwania muszą być podjęte w nowych RSI?

- zaangażowanie MSP i sprawienie, aby system był dla nich łatwiejszy do zrozumienia,
- usługi dopasowane do potrzeb, a nie tylko instrumenty standardowe,
- podejście horyzontalne – kros-sektorowe,
- współpraca międzynarodowa,
- globalizacja działalności B&R i kontaktów społecznych,
- drenaż mózgów,
- przyciąganie talentów / osób,
- nowe aspekty innowacji / nowe sektory,
- kreowanie kultury przedsiębiorczości,
- sprawy środowiskowe.

¹ IRE Good practice workshop: 'New Generation of Regional Innovation Strategies' Minutes Gothenburg, Sweden, 24-25 November 2008; http://www.innovating-regions.org/download/Minutes_Gothenburg_Nov2008.pdf

4. Jakie mechanizmy rządzenia powinny być zastosowane w strukturze nowej RSI?

- zaangażowanie wszystkich regionalnych uczestników systemu,
- jasny podział ról i odpowiedzialności,
- mniej rządu, więcej zarządzania,
- niezależny panel reprezentujący wszystkich regionalnych uczestników systemu.

Województwo Świętokrzyskie powinno organizować swoje działania w zakresie aktualizacji Regionalnej Strategii Innowacji szczególnie wnikliwie stosując się do tych reguł.

Praktycznymi narzędziami do kreowania nowych rozwiązań podnoszących innowacyjny potencjał regionu powinny być jednostki samorządu województwa:

- Biuro Innowacji,
- ŚCITT,
- RCNT w Podzamczu Chęcińskim

we współpracy z pozostałymi partnerami Regionalnego Systemu Innowacji i innymi ważnymi regionalnymi aktorami innowacyjnego rozwoju województwa.

Świat kapitału ludzkiego i kapitału społecznego – umacnianie roli Kielc jako centralnego ośrodka regionalnego

Świat wiedzy wymaga coraz wyższych kwalifikacji indywidualnych i umiejętności współdziałania zespołowego najlepiej wśród jak najszerszych kręgów mieszkańców regionu, a co najmniej wśród najważniejszych aktorów życia społeczno – gospodarczego regionu. Wymaga to wysiłku całego systemu edukacyjnego, gdyż inaczej efektu na masową skalę nie będzie można osiągnąć, ale szczególną rolę należy widzieć dla regionalnych uczelni wyższych i ośrodków dokształcania. Należy umacniać rolę wszystkich uczelni wyższych regionu, a w szczególności Uniwersytetu Jana Kochanowskiego i Politechniki Świętokrzyskiej, w budowaniu wysokich standardów kapitału ludzkiego i społecznego regionu. Także z tego powodu – oprócz roli ośrodka administracyjnego, kulturalnego, ochrony zdrowia, gospodarczego, finansowego, komunikacyjnego – należy dążyć do umacniania roli Kielc jako stolicy regionu. Łatwość dostępu mieszkańców regionu do Kielc i wygoda korzystania – także przez mieszkańców Kielc – ze wszystkich placówek i instytucji pełniących rolę regionalną i innych walorów miasta Kielce, powinna być istotnym wyznacznikiem priorytetów współpracy samorządu województwa z władzami stolicy regionu. Musimy zapewniać wysoką jakość funkcjonowania placówek, w szczególności podległych samorządowi województwa, po to aby standardy ich funkcjonowania

mogły się łatwo rozszerzać i być łatwym wzorem do naśladowania dla podobnych instytucji w regionie, a przez to przyczyniać się do rozwoju całego województwa – w szczególności jego kapitału społecznego.

Świat informacji – nowoczesne media w budowaniu potencjału regionu

Budowanie konkurencyjności regionu i wzrostu zasobności mieszkańców wymaga zachodzenia zarówno wielu zmian jak i ich możliwie powszechnego zasięgu. W epoce informacji i mediów procesy takie nie mogą się odbywać bez świadomego i planowego wykorzystywania środków masowej komunikacji. Dlatego ważne będzie z jednej strony organizowanie przez samorząd województwa działań służących budowaniu nowych kompetencji dziennikarzy i redakcji zajmujących się problematyką regionalną, a z drugiej strony jeszcze pełniejsze sięganie bezpośrednio przez samorząd po wszystkie najnowsze technologie informacyjne i komunikacyjne. Celem powinno być jak najlepsze informowanie mieszkańców o celach polityki regionalnej, budowanie świadomości i pozyskiwanie ich współdziałania dla ważnych dla wzrostu konkurencyjności regionu przedsięwzięć.

Świat dynamicznych zmian i kryzysów, ekologii i zagrożeń kryzysowych

Zachodzące wokół nas dynamiczne zmiany technologiczne, pojawianie się nowych produktów, nowych typów usług, nowych narzędzi ułatwiających nasze funkcjonowanie indywidualne i społeczne nie oznacza niestety, że stajemy się lepiej chronieni przed sytuacjami zagrażającymi bezpieczeństwu mieszkańców. Ostatnie miesiące przyniosły zdarzenia pokazujące, że w walce z potężnymi siłami natury potrzebne są działania systemowe państwa, oparte o profesjonalną wiedzę naukowców i doświadczenia praktyków. Działania te nie mogą być poddawane politycznym grom i zmianom priorytetów, w zależności od wyników wyborów. Uzupelnianie i bieżące utrzymanie infrastruktury zapobiegającej zagrożeniom powodziowym, wymaga długofalowego, systematycznego planowania, skrupulatnego zbierania doświadczeń i metodycznego wdrażania wniosków wynikających z zaistniałych sytuacji. Skala poniesionych po raz kolejny strat powinna być ostatecznym argumentem za przyznaniem tej sferze działań planistycznych i wykonawczych najwyższego priorytetu budżetowego. Odbudowa wałów, ich uzupełnianie i wzmocnianie, realizacja dróg do ich łatwej obsługi, realizacja planów małej retencji itp. musi być wyraźnym i ważnym celem dla regionalnych działań infrastrukturalnych, począwszy od zabiegania o ich zapisanie w priorytetach i budżecie państwa. Ostatnie dramaty po raz kolejny udowodniły, że należy zapobiegać

zagrożeniom a nie przeznaczać czasem wielokrotnie większe środki na likwidację skutków zdarzeń. Występujące przypadki kolidowania niezbędnych działań zapobiegawczych z zaleceniami działań chroniących środowisko naturalne, zwierzęta lub rośliny, muszą być sprawnie rozstrzygane w sposób pozwalający na podejmowanie skutecznych działań zabezpieczających ludzi i ich dobytek.

Sytuacje kryzysowe udowodniły jak wielką rolę w walce z żywiołami odgrywały służby ratunkowe – w szczególności siły Państwowej i Ochotniczej Straży Pożarnej. Dlatego właściwy stan ich bazy, wyposażenia i szkolenia musi być ważną troską władz regionu.

Województwo Świętokrzyskie charakteryzuje się niezwykle wysokim udziałem obszarów podlegających zasadom ochrony środowiska Natura 2000 czy stref chronionego krajobrazu. Z jednej strony jest to atut dla działań korzystnych dla regionu ze sfery rolnictwa ekologicznego czy turystyki w tym agroturystyki, jednak pełne wykorzystanie tych walorów musi być powiązane z podniesieniem poziomu nowoczesnej wiedzy usługodawców, rozwojem niezbędnej infrastruktury, celowaną i szeroką działalnością promocyjną regionu.

Świat starzejącego się społeczeństwa – wyzwania dla polityki społecznej i skutki dla rządu

Jednym z istotnych czynników, który należy brać pod uwagę przy planowaniu rozwiązań społeczno-gospodarczych w nadchodzących latach w regionie jest czynnik malejącej liczby urodzin i znaczny wzrost odsetka osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców województwa. Dodatkowo efekt ten pogłębia utrzymująca się emigracja ludzi młodych, poszukujących swoich szans życiowych poza naszym województwem. Skutkować to musi poszukiwaniem i wspieraniem rozwiązań odwracających te tendencje, a z drugiej strony rozwiązań biorących pod uwagę potrzeby osób starszych.

PROGNOZA LUDNOŚCI W WIEKU PRODUKCYJNYM I NIEPRODUKCYJNYM DO 2035 R.						
Stan w dniu 31 XII	2010	2015	2020	2025	2030	2035
WYSZCZEGÓLNIENIE w tys..						
O G Ó Ł E M	1260,0	1232,3	1202,6	1167,8	1125,2	1076,9
mężczyźni	613,2	599,1	584,6	567,5	546,4	522,8
kobiety	646,8	633,1	618,1	600,3	578,8	554,1
Miasta	566,1	544,0	522,5	498,9	471,3	441,0
mężczyźni	268,5	256,9	245,9	234,2	220,8	206,6
kobiety	297,6	287,1	276,6	264,6	250,4	234,5

Wieś	694,0	688,2	680,1	668,9	653,9	635,8
mężczyźni	344,7	342,3	338,7	333,3	325,5	316,2
kobiety	349,3	346,0	341,4	335,6	328,4	319,6
W wieku przedprodukcyjnym	228,7	212,2	206,3	197,4	176,8	154,3
mężczyźni	117,1	109,0	105,9	101,4	90,8	79,3
kobiety	111,6	103,2	100,4	96,0	86,0	75,0
Miasto	91,6	85,5	82,8	77,9	68,5	58,9
mężczyźni	..	47,1	44,0	42,5	39,9	35,1
kobiety	44,6	41,5	40,3	38,0	33,4	28,8
Wieś	137,1	126,7	123,6	119,5	108,3	95,4
mężczyźni	70,1	65,0	63,4	61,5	55,7	49,1
kobiety	67,1	61,7	60,1	58,0	52,5	46,3
W wieku produkcyjnym	800,6	760,4	705,9	661,0	632,8	601,8
mężczyźni	424,8	407,8	380,7	354,3	339,5	326,7
kobiety	375,9	352,5	325,2	306,6	293,2	275,1
Miasto	369,3	332,9	296,7	270,8	254,3	236,3
mężczyźni	190,1	174,5	157,4	143,1	134,6	126,7
kobiety	179,2	158,4	139,4	127,7	119,7	109,6
Wieś	431,3	427,5	409,2	390,1	378,5	365,5
mężczyźni	234,6	233,3	223,3	211,2	204,9	199,9
kobiety	196,6	194,2	185,9	178,9	173,6	165,6
W wieku poprodukcyjnym	230,7	259,6	290,4	309,4	315,6	320,7
mężczyźni	71,3	82,3	98,0	111,7	116,0	116,8
kobiety	159,4	177,4	192,4	197,7	199,6	203,9
Miasta	105,1	125,7	143,0	150,1	148,5	145,8
mężczyźni.	31,3	38,3	46,1	51,2	51,1	49,7
kobiety	73,8	87,3	97,0	98,9	97,3	96,1
Wieś	125,6	134,0	147,4	159,3	167,2	175,0
mężczyźni	40,0	43,9	51,9	60,5	64,9	67,2
kobiety	85,6	90,0	95,4	98,8	102,3	107,8

LUDNOŚĆ W WIEKU NIEPRODUKCYJNYM NA 100 OSÓB W WIEKU PRODUKCYJNYM	57,4	62,1	70,4	76,7	77,8	78,9
Mężczyźni	44,4	46,9	53,6	60,1	60,9	60,0
Kobiety	72,1	79,6	90,0	95,8	97,4	101,4

Źródło: Prognoza demograficzna na lata 2008 – 2035, GUS, Warszawa 2008.

Z powyższej prognozy wynika spadek do roku 2035 liczby osób młodych o około **30%**, spadek liczby osób w wieku produkcyjnym o około **25%**, za to wzrost ilości osób w wieku poprodukcyjnym o blisko **40%**. Każdy ze 100 pracujących będzie musiał łożyć w roku 2035 – zamiast na 57 jak obecnie – na blisko 79 niepracujących. Dla wszystkich władz publicznych wynika stąd pilna potrzeba rozpoczęcia analiz dotyczących niezbędnego wachlarza działań wychodzących naprzeciw skutkom tych procesów. Dotykać one będą z jednej strony liczby placówek szkolnych, z drugiej strony rynku pracy i potencjału gospodarczego regionu, aż – uwzględniając statystyczne tendencje chorobowe – po ilości placówek opiekuńczych oraz ilości i charakteru łóżek szpitalnych w skali regionu. Oznaczać to musi wielkie wyzwanie dla służb społecznych uświadomienia sobie tego procesu i podjęcie niezbędnych działań przygotowawczych.

Z zakresu polityki zdrowotnej z doświadczeń mijającej kadencji należy przywołać jako zalecenia na nadchodzące lata następujące wnioski programowe:

- zabieganie o równe traktowanie wszystkich województw pod względem finansowania świadczeń przez NFZ; nie może być kontynuowana dyskryminacja finansowa m.in. województwa świętokrzyskiego
- finansowanie świadczeń wykonanych poza umową, ratujących życie i zdrowie, tak jak jest to robione np. po sąsiedzku w województwie mazowieckim, wzrost ceny świadczeń poprzez dorównanie ich do cen w Polsce,
- skrócenie długości kolejek oczekujących, szczególnie na świadczenia wysokospecjalistyczne, poprzez zmianę sposobu ich kontraktowania; powinno to skutkować zatrzymaniem pacjentów w naszym województwie i nie wyjeżdżanie ich na zabieg gdzie indziej, a tym samym zatrzymanie związanych z tymi zabiegami finansów,
- dalsza rozbudowa centrów medycznych w województwie świętokrzyskim (Wojewódzki Szpital Zespolony, Świętokrzyskie Centrum Onkologii, Szpitalik Dziecięcy).
- pozyskiwanie dla placówek regionalnych kadry i sprzętu medycznego na światowym poziomie.

- zabieganie o utworzenie regionalnego centrum urazowego, w sytuacji, gdzie Ministerstwo Zdrowia pominęło nasze województwo w swoich dotychczasowych planach, lokując w/w centra w innych województwach,
- tworzenie nowych placówek zdrowotnych, szczególnie opieki dla osób starszych, ośrodków rehabilitacyjnych oraz ciągłe dokapitalizowanie już istniejących – głównie szpitali powiatowych, które za względu na stan budżetów powiatów nie nadążają z odtwarzaniem amortyzacji sprzętu i obiektów,
- rozpoczęcie realizacji nowoczesnego systemu e – zdrowie dla województwa świętokrzyskiego, mającego na celu m.in. pełen monitoring zdarzeń medycznych, co pozwalać będzie na podejmowanie niezbędnych i szybkich decyzji na poziomie władz województwa.

Świat e-administracji i demokracji uczestnictwa – jaka demokracja lokalna

Na potrzeby materiału wyborczego warto przywołać w tym miejscu fragmenty omówienia opublikowanego w 2008 roku przez ONZ dokumentu zatytułowanego: „*Od e-Rządu do Zarządzania Sieciowego*” (tłumaczenie własne). Obrazują one przed jakimi procesami stają władze publiczne i społeczeństwa w wyniku zachodzących gwałtownie i powszechnie zmian technologicznych, a które również powinny być świadomie podejmowane w województwie świętokrzyskim.

(Całość: http://www2.unpan.org/egovkb/global_reports/08report.htm)

„W ostatnich latach pojawiły się w wielu krajach tendencje reformowania sektora publicznego, głównie w wyniku aspiracji mieszkańców, którzy formułują nowe wymagania wobec swoich przedstawicieli. Sukces liderów władz w coraz większym stopniu jest mierzony na podstawie korzyści jakich przysparzają oni dla swoich wyborców, w tym dla sektora prywatnego, mieszkańców czy całych społeczności. Ci „klienci” władz wymagają od rządzących jak najlepszych wyników i efektywności, odpowiedzialności i zaufania publicznego oraz skupiania uwagi na dostarczaniu lepszych usług i rezultatów w możliwie nowoczesny sposób.

Szereg krajów na całym świecie podejmuje próby uaktywnienia własnej administracji publicznej i uczynienia jej bardziej aktywną, skuteczną, przejrzystą, a zwłaszcza bardziej zorientowaną na usługi. Aby osiągnąć tę transformację, władze wprowadzają innowacje w swoich strukturach organizacyjnych, praktykach, kompetencjach oraz w sposobie mobilizacji, rozmieszczania oraz wykorzystywania kapitału ludzkiego oraz informacji, technologii i zasobów finansowych, dla zapewnienia lepszych usług mieszkańcom. W tym kontekście odpowiednie wykorzystywanie ICT odgrywa kluczową rolę

w udoskonalaniu celów sektora publicznego, oraz przyczynia się do wzmacniania warunków dla wzrostu społecznego i gospodarczego.

Budowa e – rządu może znacząco przyczyniać się do procesu transformacji władz w kierunku sprawniejszego i bardziej opłacalnego rządzenia. E-rząd może ułatwiać komunikację oraz polepszać koordynację rządzenia na różnych szczeblach władz, w obrębie organizacji, a nawet na poziomie wydziałów czy departamentów. Co więcej, e – rząd może polepszyć szybkość i wydajność operacji poprzez procesy usprawnienia, zmniejszenia kosztów, poprawienia zdolności analitycznych oraz ulepszone procesy prowadzenia rejestrów i obiegu dokumentacji.

Jednakże, rzeczywista korzyść e-rządu leży nie w użyciu technologii jako takiej, ale w zastosowaniu jej w procesach transformacji organizacji, w ramach których e-rząd funkcjonuje .” ...

... „władze zмирzają w kierunku rozwoju e-rządu na całym świecie. Jednakże – biorąc pod uwagę wysokie wymagania stawiane przez e-rząd w zakresie jego wielu podstawowych filarów, które obejmują np. wymogi infrastrukturalne, odpowiednie prawa i polityki, rozwój zdolności i umiejętności pracowników, zastosowania ICT oraz tworzenie treści potrzebnych do pełnego wdrożenia usług e-rządu – postęp jest powolny. Jedynie kilka rządów dokonało odpowiednich inwestycji potrzebnych do przejścia od zastosowań e-rządu jako takich do bardziej zintegrowanego stadium **zarządzania sieciowego**.

W sensie podłączalności, solidna sieć szerokopasmowa jest decydująca dla rozwoju zastosowań i usług e-rządu. W niniejszym *Badaniu*, rządy które zainwestowały w szerokopasmową infrastrukturę uzyskały wynik stosunkowo wysoki. Bliższe spojrzenie na wskaźnik infrastruktury pokazuje, że inwestycje w telefony komórkowe były bardzo znaczące w ciągu ostatnich trzech lat, zarówno w krajach rozwiniętych jak i rozwijających się. Innym przewodnim elementem były operacje tzw. Back Office – dalej określane jako **operacje zarządzania wewnętrznego, które powinny być zintegrowane w jeden system konieczny do efektywnego zarządzania**. Zostało to odzwierciedlone w *Badaniu* na przykładzie licznych krajów z Europy Północnej, które przekształciły swoje narodowe i ministerialne witryny internetowe w kierunku oferowania programu zintegrowanego.”...

... „**Od e-Rządu do Zarządzania Sieciowego**.

Zarządzanie wiedzą (ZW) ma ogromne znaczenie dla władz w ich staraniach o pokonywanie problemów związanych z rosnącymi wyzwaniami tworzonymi przez gospodarkę wiedzy. Podstawą zarządzania wiedzą jest zapewnienie strategii potrzebnych do pozyskiwania odpowiedniej wiedzy przez odpowiednich ludzi, we właściwym momen-

cie i we właściwym formacie. ZW jest oparte na przesłaniu mówiącym, że **najbardziej wartościowym zasobem każdej organizacji jest wiedza ludzi w niej pracujących.**

Trzema aspektami ZW w sektorze publicznym, które wymagają rozważenia przy analizowaniu strategii ZW są ludzie, procesy i technologie. Identyfikacja właściwych procesów po to, aby pozyskiwać, przechowywać i dzielić się wiedzą jest niezbędnym aspektem ZW, podobnie jak identyfikacja i rozbudowa właściwych narzędzi i programów, które są dopasowane do ludzi i procesów danej organizacji. Jednakże najważniejszym aspektem ZW jest aspekt ludzki.

Organizacje publiczne są tradycyjnie podzielone na wydziały/departamenty. Jednym z najbardziej podstawowych wniosków w ZW jest ten o **łączeniu „silosów”**. „Silos” w ZW odnosi się do wydzielonej – w pewnym sensie samowystarczalnej jednostki organizacyjnej – która w niewielkim stopniu, albo wcale, nie kontaktuje się z innymi jednostkami danej organizacji.

W odniesieniu do zasobów ludzkich *Badanie* podkreśla ważność budowania środowiska wzmacniającego zaufanie pomiędzy pracownikami. To z kolei zakłada selekcję i rozwój liderów, którzy **promują dzielenie się informacją. Efektywne dzielenie się wiedzą wymaga nagradzania tych, którzy umieszczają informacje w systemie, poprzez ustanawianie formalnych reguł zachęcania i nagród.** Właściwe dzielenie się informacjami w rezultacie redukuje koszty przekazywania informacji. Jako wynik zmniejszonych kosztów przekazu informacji, unowocześniona organizacja sektora publicznego jest w sprzyjającej pozycji w stosunku do swojej poprzedniej formy funkcjonowania.

Pracownicy są również nosicielami wiedzy o wartościach i celach organizacji, tak więc muszą być oni zachęceni do wykorzystania własnej kreatywności i innowacyjności w celu zmieniania swoich poglądów na rzecz jak najbardziej wartościowych produktów i usług ich organizacji.

Innowacja jest procesem ciągłym w organizacji, który w efekcie prowadzi ją w kierunku definiowania problemów, a następnie powoduje rozwijanie nowej wiedzy służącej ich rozwiązywaniu. Zatem liderzy muszą wprowadzać strategie, które będą zachęcać pracowników do kreatywności i innowacyjności. Muszą oni także zapewniać lepsze wykorzystywanie wiedzy istniejącej już w obrębie organizacji, poprzez doprowadzenie do dzielenia się najlepszymi doświadczeniami oraz rozwijania grup lub zespołów wymieniających się doświadczeniami.

Innym wymiarem ZW jest Zarządzanie Relacjami z Klientami (ZRK) (Customer Relationship Management – CRM), które koncentruje się na intensyfikacji zainteresowania się problemami klienta oraz na budowaniu relacji z partnerami sektora prywatnego.

Kolejny wymiar ZW skupia się wokół spraw związanych z poufnością, integralnością danych i dostępnością informacji. Podczas, gdy kwestie poufności obejmują miarowolny wypływ informacji poza organizację, to zaakceptowane parametry i integralność danych zapewniają wiarygodność informacji, a z kolei dostępność gwarantuje, iż jest to informacja udostępniana wyłącznie dla klientów o potwierdzonej wiarygodności.

Korzyści dla organizacji płynące z ZW mają formę wzmoczonej produktywności, wydajności, innowacyjności oraz jakości dostarczanych usług publicznych. Skuteczne zastosowanie praktyk ZW podnosi wśród liderów i managerów, a także wśród personelu kontaktującego się z klientami świadomość o korzyściach, jakie ZW może przynosić ich organizacji. Na poziomie indywidualnym, praktyki ZW zapewniają pracownikom możliwość rozwoju osobistego i wzbogacania kariery.

Na podsumowanie powyższej dyskusji, Organizacja Rozwoju i Współpracy Gospodarczej (ORWG) (Organization for Economic Cooperation and Development – OECD) zanotowała, że inicjatywy e-rządu w ostatnich latach zogniskowały się na kwestiach takich jak bardziej efektywna współpraca wewnątrz organizacji, po to aby zidentyfikować złożone, ale wspólne problemy struktur organizacyjnych, oraz jak dzielić problemy z – a także poprzez – komórkami organizacyjnymi, oraz jak polepszyć zainteresowanie klientem i budować relacje z partnerami sektora prywatnego.

Z obserwacji OECD/ORWG wynika, że rządy na świecie zdają sobie sprawę z tego że kontynuacja ekspansji w e-usługach (e-services) nie jest możliwa bez pewnego rodzaju integracji rządowych systemów wewnętrznych. Podczas gdy wcześniej nacisk przy tworzeniu e-rządu był głównie skierowany na rozwój e-usług, to rosnące znaczenie skroś-organizacyjnej spójności skierowało obecnie zainteresowanie na budowanie i zarządzanie zintegrowanych i skoordynowanych usług instytucji rządowych lub samorządowych. Jest to decydujące, jako że brak koordynacji odnośnie decyzji i przekazu politycznego może odgrywać znaczącą rolę w podważaniu celów politycznych, a także w osłabianiu wiarygodności instytucji i działań politycznych.

Starając się nadążyć za wskazaniami pilnych zagadnień, część II *Badania* ocenia wyzwania dotyczące przekształcania e-rządu w zarządzanie sieciowe. *Badanie* postuluje, aby władze dążyły głównie do koncepcji e-rządu jako całościowego systemu, który skupia się na świadczeniu usług dla klientów, wspartego przez integrację, konsolidację i innowację procesów i systemów wewnętrznych po to, aby osiągnąć maksymalne zaoszczędzenie kosztów i ulepszone świadczenie usług. Cechą wyróżniającą stanu e-rządu jako systemu całościowego jest to, że agencje i organizacje władz publicznych wymieniają i dzielą swoje cele poprzez granice organizacyjne, w przeciwieństwie do sytuacji zamykania się tylko w obrębie jednej organizacji czy komórki organizacyjnej.

Koncepcja zarządzania sieciowego zaczerpnięta jest z poglądu o rządzie jako systemie całościowym, który coraz bardziej postrzega technologię jako narzędzie strategiczne, a także jako narzędzie ułatwiające w usługach publicznych wprowadzanie innowacji oraz wzrost produktywności.

Sieciowe zarządzanie koncentruje się wokół wspólnych działań władz skierowanych na polepszenie dobra publicznego dzięki wykorzystywaniu kreatywnych wysiłków ze strony wszystkich części społeczeństwa. Dotyczy to wpływania na działania strategiczne innych partnerów. Wysiłki zarządzania sieciowego oparte na ICT zmierzają do ulepszenia współpracy pomiędzy różnymi komórkami władz, umożliwiając polepszone, aktywne i efektywne konsultacje i włączanie mieszkańców w proces decyzyjny, a także większe zaangażowanie wielo-partnerskie na poziomie regionalnym czy międzynarodowym.

Wzrastający dostęp do usług świadczonych przez sektor publiczny wskazuje na potrzebę przejścia od modelu rządu rozdzielającego usługi w ramach tradycyjnych metod, do poglądu mówiącego o potrzebie zintegrowanego podejścia, skupiającego się na poprawie wartości usług świadczonych dla mieszkańców.

Produktem ubocznym tego skupiania się na wzroście wartości usług dla mieszkańców jest stwierdzenie, że **wzrost wartości usług nie jest możliwy bez konsolidacji sposobów w jaki pracują systemy i procesy wewnętrzne, dające w efekcie usługi zewnętrzne, skierowane do klientów.**

Nowe podejście utrzymuje, że autentyczne oszczędności i polepszenie jakości pojawiają się tylko wtedy, jeśli wystąpi zmiana w strukturach wewnętrznych i procesach administracji w kierunku sieciowej formy zarządzania. Zarządzanie sieciowe ma na celu poprawę współpracy pomiędzy departamentami lub agencjami rządowymi, pogłębianie konsultacji i włączanie mieszkańców w podejmowanie decyzji, umożliwianie większego zaangażowania wielo-partnerskiego na poziomie regionalnym i międzynarodowym. U podstaw koncepcji zarządzania sieciowego leży usystematyzowany dostęp do gromadzenia, ponownego użycia i dzielenia się informacją. Jednakże, podstawowe znaczenie dla realizowania tych celów reform sektora publicznego ma zrozumienie roli ICT w tych procesach.

W ramach zarządzania sieciowego procesy międzyrządowe mogą być łączone pionowo pomiędzy różnymi agencjami rządowymi i/lub poziomo, pomiędzy agencjami na tym samym poziomie i/lub włączając sektor prywatny, a także innych partnerów.

Istotne jest, aby postrzegać zarządzanie sieciowe – w aspekcie zmian w technologii, w procesach, umiejętnościach oraz mentalności osób publicznych i urzędników we władzach – jako proces całościowy.

W praktyce, w obszarze zarządzania sieciowego i integracji systemów wewnętrznych występuje trwała luka pomiędzy tym, co zostało obiecanie, a tym co zostało dostarczone – zarówno dla władz jak i dla mieszkańców.

Porównawcze badania sytuacji w poszczególnych krajach zaczynają się od założenia, że nie ma dwóch jednakowych krajów oraz, że narodowe ścieżki będą kształtowane przez zmienne zarówno w sektorze publicznym (włączając w to wielorakie poziomy władz), a także wynikające z cech ogółu społeczeństwa.

W rezultacie, występuje niezmiennie napięcie pomiędzy odwzorowaniem globalnych trendów e-rządu a szczegółowymi ścieżkami narodowymi oraz tym, jak są one powiązane z tymi trendami. Aby pomóc zdefiniować ogólną ocenę, zostały sformułowane trzy główne aktywności i fazy strategii e-rządu – jako sposoby określenia głównego kierunku e-rządu z jednej strony, oraz główne wyzwania stojące przed liderami sektora publicznego i przed wszystkimi partnerami – z drugiej strony. Poniżej przedstawiono wspomniane trzy fazy (powiązane ze sobą oraz zachodzące na siebie):

- **INFRASTRUKTURA** – tworzenie infrastruktury informacji, zarówno w sektorze publicznym a także poprzez społeczeństwo jako całość, opartej na stabilnym i niedrogim dostępie do Internetu dla mieszkańców, przedsiębiorstw oraz wszystkich partnerów w obrębie danej jurysdykcji.
- **INTEGRACJA** – wykorzystanie tej nowej infrastruktury w sektorze publicznym w celu lepszej wymiany informacji (wewnętrznie i na zewnątrz), ich zbierania i integrowania oraz dostarczania usług poprzez bardziej skuteczne i mieszkańco-centriczne modele zarządzania, obejmujące złożone kanały dostawcze, oraz
- **TRANSFORMACJA** – wprowadzanie innowacji do usług i e-rządu, dla szerszego uwzględniania roli społeczeństwa i rozwoju demokracji, poprzez rozpowszechnianie bardziej sieciowych wzorców zarządzania wewnątrz organizacji rządowych, poprzez różne szczeble władz i pośród wszystkie sektory w poszczególnych poziomach władz.

W zmianach z infrastruktury do integracji a potem do transformacji wymagane jest całościowe podejście do zarządzania sieciowego. Tego rodzaju podejście uwzględnia rozpowszechniającą się obecność e-rządu w sieci – zarówno jako wewnętrznego motoru transformacji w ramach sektora publicznego, oraz jako zewnętrznego motoru nauczania społecznego i zbiorowej adaptacji dla nowych rozwiązań organizacyjno – prawnych. Odpowiednio, zarówno kraje rozwinięte i rozwijające się coraz częściej poszukują takiego sposobu na wyrażenie swoich wizji e-rządu, który obejmie te złożone poziomy w kumulatywny sposób. Innymi słowy, podstawowa i nieustannie modernizowana infrastruktura jest wymagana dla wzmocnienia szans na dostarczanie zintegro-

wanych usług i angażowanie mieszkańców, podczas gdy wykorzystywanie takich szans wymaga świadomości a w efekcie zaangażowania oraz uczestnictwa wśród wszystkich partnerów, celem wzmocnienia bardziej usystematyzowanej transformacji na poziomie indywidualnym, organizacyjnym i instytucjonalnym.

Motory integracji powstają na poziomie operacyjnym i strategicznym. Zazwyczaj obejmują one osiągnięcie oszczędności kosztów, poprawę jakości i skuteczności dostarczanych usług, wdrażanie innowacji do świadczonych usług, poprawę alokacji źródeł służących centralnemu zarządzaniu i podejmowaniu decyzji na poziomie politycznym czy operacyjnym służącym modernizacji dostarczania usług publicznych. Tam, gdzie są jasno określone motory zmian, wyraźnie wyznaczone korzyści oraz jasno zdefiniowany zakres działania, osiągnięcie udanej integracji funkcjonowania funkcji wewnętrznych jest o wiele bardziej prawdopodobne.

Podstawowe modele ofert na integrację funkcji wewnętrznych zawierają dostawę do odbiorcy, model partnerstwa strategicznego oraz poprzez outsourcing. Każdy z tych sposobów różni się mocnymi i słabymi stronami pod względem nabywania i wykorzystywania źródeł (technologicznych, finansowych i zasobów ludzkich), a także prawdopodobnym wpływem na realizację korzyści. Modele integracji funkcji wewnętrznych, niezależnie od sposobu dostawy, mieszczą się w trzech ogólnych kategoriach: integracja pojedynczej funkcji, integracja krzyżowa poprzez różne funkcje, oraz integracja funkcji wewnętrznych z funkcjami obsługi interesantów tj. z funkcjami zewnętrznymi.

Poziom złożoności, wyrażony w ilości funkcji w ramach danej organizacji oraz w ilości zaangażowanych organizacji, jest głównym czynnikiem wpływającym na udany rezultat – z tendencją do niedostarczenia w pełni oczekiwanych korzyści dla najbardziej ambitnych projektów. Kluczowe zmienne objęte dostawą systemu integracji funkcji wewnętrznych to: osoby, procesy i wymagana technologia. Podczas gdy technologia jest wzrastająco elastyczna i dopasowywana do potrzeb, wyniki praktyczne wskazują, że sukces lub porażka w mniejszym stopniu zależy od stosowanej technologii, a w większym od działalności ludzkiej – a szczególnie od możliwości zmiany kultury świadczenia usług publicznych i zmotywowania pracowników sektora publicznego do nowych sposobów pracy, od uświadomienia celów związkom zawodowym oraz od posiadania odpowiednio wykształconego i kompetentnego zarządu i przywództwa.

Zarządzanie sieciowe dostarcza lepiej zorganizowanego, dostosowanego do potrzeb i często zintegrowanego przepływu informacji, nowych możliwości transakcyjnych, jak również nowych mechanizmów do reagowania, konsultacji oraz do szerszych form demokracji partycypacyjnej. Dla osób zaangażowanych w zarządzanie i dostarczanie usług administracji publicznej dla mieszkańców celem jest zmniejszenie kosztów oraz podniesienie efektywności i sprawności funkcji wewnętrznych i podstawowych mecha-

nizmów organizacyjnych. Dla osób pracujących na poziomie ponadnarodowym celem jest zniesienie barier międzynarodowej współpracy, rozwoju i tworzenie planu globalnego zarządzania sieciowego. Dla różnych partnerów, motorem zmian i motywacji do zaangażowania się w e-rząd i plany modernizacji mogą być jeszcze inne okoliczności.

Pomimo, że część krajów rozwijających się ciągle zмага się z głębszymi wyzwaniem tkwiącymi w infrastrukturze, to jednocześnie przybywa przykładów integracji i transformacji systemowych. Decydującą misją dla świata jako całości jest upowszechnienie pozytywnych doświadczeń z różnych obszarów kompetencji, które w wyniku transformacyjnych zmian przyniosły wzrost endogenicznych możliwości zarządzania sieciowego, szczególnie tych, które z kolei mogą zostać zastosowane i wykorzystane przez możliwą największą liczbą społeczności i krajów na całym świecie. Podnoszenie poziomu handlu i mobilności ludzkiej także wzmacnia wyobrażenie o współzależności, jako że imigracja, bezpieczeństwo, systemy globalnego zdrowia i środowiska stały się ze sobą silniej powiązane. Z perspektywy globalnej e-rząd może być postrzegany jako centralny wymiar zdolności świata do wspólnego reagowania – w zakresie dzielenia się informacją i nauczania wspólnej zdolności do działania. W erze współzależności problemów środowiskowych, gospodarczych czy technologicznych, wymagany jest także większy stopień współzależności politycznej, wykorzystując e-rząd zarówno jako globalny jak i narodowy imperatyw.”

Należy stwierdzić, że działania podejmowane przez samorząd województwa w ramach działań modernizujących jego wewnętrzne narzędzia zarządzania, jak również wspólnie ze zdecydowaną większością samorządów województwa, w ramach realizacji projektu kluczowego Regionalnego Programu Operacyjnego „e-świętokrzyskie – modernizacja infrastruktury informatycznej JST”, stanowią procesy zbieżne z opisanymi wyżej prawidłowościami. Naszym celem będzie wspieranie i umacnianie tych procesów, zarówno wśród pracowników samorządowych jak i społeczności województwa. Efektem powinno być bliższe społeczeństwo obywatelskie – z nowoczesną, przejrzystą, efektywną i nakierowaną na potrzeby mieszkańców administracją z jednej strony i ze świadomymi, zaangażowanymi i odpowiedzialnie współuczestniczącymi w rządzeniu mieszkańcami z drugiej strony.

Świat przemian społeczno-kulturalnych – regionalizm a nowoczesność, status quo a rozwój, poziom zbiorowej świadomości a szanse na uczestnictwo w gospodarce wiedzy

Globalizacja świata oznacza przyspieszone tempo zmian wokół nas i stąd konieczność mentalnego i kulturowego przystosowania się do tych procesów. Skutkować to

musi otwieraniem się na nowe umiejętności i nowe źródła wiedzy – w szczególności młodego pokolenia i środowiska oświatowego. Umiejętności te określane jako umiejętności XXI zostały opisane wcześniej. Podkreślono też znaczenie powszechnej znajomości języka angielskiego lub innego obcego dla korzystania z dorobku światowego i przyspieszania zmian służących zwiększaniu konkurencyjności naszego województwa. Powinno to skutkować zwiększeniem aktywności mieszkańców i zmienianiem sposobu życia.

Modernizacja nie może jednak oznaczać odcinania się od tradycji i od dotychczasowego dorobku regionu. Świętokrzyskie – zawsze serce Polski – posiada wiele skarbów historii, przyrody, kultury, miejsc pamięci i martyrologii Polaków, jest skarbnicą patriotyzmu i szczególnej kultury ludowej. Wszystkie te walory powinny być wplecione w nowoczesne formy uczestnictwa mieszkańców w życiu gospodarczym i wykorzystywane do budowania zasobności regionu. Warunkiem sukcesu będzie jednak zrozumienie, czego wymaga nowoczesna gospodarka, usługi i współczesny świat i realizowanie tej wiedzy w codziennych praktycznych działaniach.

Świętokrzyskie rolnicze – szanse i zagrożenia

Województwo Świętokrzyskie – w którym wciąż ponad połowa mieszkańców zamieszkuje poza terenami miejskimi i utrzymuje się z pracy na roli – zaliczone zostało do obszarów o **największej skali złożoności problemów transformacji sektora rolnego**. Świętokrzyskie jest regionem o znaczącym, jednakże słabo wykorzystywanym potencjale rolnictwa. Wzrost konkurencyjności rolnictwa wymaga zmiany struktury agrarnej gospodarstw rolnych, w kierunku wzrostu gospodarstw dużych, uzyskujących dochody umożliwiające rozwój i wprowadzanie postępu technologicznego sprzyjającego specjalizacji i orientacji na produkcję towarową. **Na drugim biegunie** przemian agrarnych obserwuje się wzrost liczby małych, nietowarowych gospodarstw.

Uwarunkowania świętokrzyskiego rolnictwa takie jak: średnio wyższy na tle kraju wskaźnik jakości bonitacyjnej gleb w klasach od I do III, stosunkowo niewielki przeciętny obszar gospodarstwa rolnego oraz duża liczba ludności utrzymującej się z pracy w rolnictwie, determinują kierunki rozwoju produkcji rolnej i obszarów wiejskich.

Zdecydowanie odmienną strukturę zagospodarowania posiada **obszar o najkorzystniejszych warunkach przyrodniczych do intensyfikacji rolnictwa**, obejmujący dwa podobszary: **sandomiersko-opatowski i kazimierski**. Obszar ten posiada najwyższą przydatność rolniczą gleb nie tylko w skali wojewódzkiej, ale także krajowej. Główną jego cechą jest wyraźna dominacja funkcji rolniczych z **rolnictwem towarowym**, o różnicowanym poziomie intensywności, wspomagane lokalnie innymi funkcjami gospodarczymi: **lecnictwem uzdrowiskowym, wydobywaniem i przetwórstwem surowców mineralnych, turystyką, a także działalnością przemysłową**.

Trudny do rozwiązania problem stwarza rozdrobnione rolnictwo oraz stagnacja gospodarcza ośrodków wiejskich, które objął regres drobnego przemysłu i usług z otoczenia rolnictwa. **Największą szansą obszarów wiejskich jest turystyka oraz produkcja „zdrowej żywności”, dające możliwość wykorzystania lokalnych nadwyżek siły roboczej.**

Rozwój wiejskiego rynku pracy wiąże się jednak z koniecznością poniesienia dużych nakładów, związanych z poprawą uzbrojenia technicznego, budową zbiorników retencyjnych, rewaloryzacją i udostępnieniem zasobów kulturowych, a także reorganizacją rynku rolnego i przetwórstwa rolno-spożywczego wraz z dostosowaniem tych elementów do standardów europejskich. Równie ważnym zadaniem będzie realizowanie przedsięwzięć służących budowaniu nowych umiejętności mieszkańców wsi.

Najważniejsze priorytety i kierunki działań

Priorytet 1. Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich umożliwiający przechodzenie ludności wiejskiej do zawodów pozarolniczych:

- Różnicowanie działalności gospodarczej na wsi w celu zapewnienia alternatywnych w stosunku do rolnictwa źródeł dochodów. Stwarzanie warunków do przechodzenia ludności wiejskiej do zawodów pozarolniczych. Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich w regionie będzie związany m.in. ze: zmianą struktury agrarnej gospodarstw rolnych w kierunku wzrostu gospodarstw dużych, produkujących na rynek. Średnia powierzchnia nie może wynosić 5,39 ha przy średniej w kraju 10,15 ha.
- Produkcja ekologicznej żywności.
- Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw.
- Wspieranie rozwoju gospodarki komunalnej na obszarach wiejskich – tworzenie nowych miejsc pracy w podmiotach gospodarczych świadczących usługi komunalne.
- Prowadzeniem różnych form działalności pozarolniczej (agroturystyka, rzemiosło i in.),
- Poprawa dostępności dla mieszkańców obszarów wiejskich do różnych form podnoszenia kwalifikacji zawodowych i przekwalifikowania do zawodów pozarolniczych.
- Rozwój infrastruktury technicznej i społecznej umożliwiającej poprawę jakości życia na obszarach wiejskich.

- Aktywizacja społeczności wiejskich – zachowanie tożsamości, dziedzictwa kulturowego i specyfiki obszarów wiejskich.
- Wykorzystanie warunków przyrodniczo krajobrazowych regionu i wspieranie zrównoważonej gospodarki obszarami leśnymi.
- Poprawa warunków życia ludności wiejskiej przy zachowaniu równowagi ekologicznej oraz zachowanie różnorodności przyrodniczej i kulturowej obszarów wiejskich.
- Tworzenie warunków do powstawania na obszarach wiejskich pozarolniczych miejsc pracy, jest jednym z najpoważniejszych wyzwań dla polityki rozwoju województwa. Istotną barierą wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich jest niedostatecznie rozwinięta infrastruktura techniczna i społeczna na wsi. Niedoinwestowane obszary wiejskie nie są atrakcyjne dla potencjalnych inwestorów a standard życia mieszkańców wsi jest znacznie niższy od przeciętnego.
- pełne uzbrojenie techniczne terenów zabudowy skupionej oraz terenów przeznaczonych pod skoncentrowaną działalność inwestycyjną w strefach aktywizacji przedsiębiorczości;
- wyposażenie w infrastrukturę społeczną i ekonomiczną (rynkową), zmierzające do zwiększenia atrakcyjności inwestycyjnej obszarów i prawidłowego funkcjonowania kompleksów gospodarczych;
- umożliwienie dywersyfikacji działalności drobnych gospodarstw rolnych oraz wprowadzenia alternatywnych źródeł dochodu w ramach istniejących siedlisk;
- preferencje dla inwestycji tworzących miejsca pracy, w tym nowych segmentów przedsiębiorczości komunalnej i komercyjnej jak m.in.: usług w zakresie zalesień, melioracji, ochrony środowiska, obsługi i konserwacji infrastruktury technicznej, rzemiosła i handlu bazującego na tradycjach przetwórstwa rolnego i drzewnego oraz kulturze źródłowej wsi, obsłudze i udostępnianiu walorów kulturowych itp.;
- wspomaganie rozwoju różnych form turystyki, ze szczególnym uwzględnieniem agroturystyki (mała retencja, zagospodarowanie turystyczne lasów, udostępnienie zasobów kulturowych itp.);
- przygotowanie atrakcyjnej oferty terenów komunalnych pod ważne cele, inwestycje;
- eliminowanie kolizji funkcjonalnych i środowiskowych, powstających w wyniku transformacji przestrzeni rolniczej w połączeniu ze wzrostem lesistości oraz zadrzewień i zakrzewień o funkcjach ochronnych,
- stymulowanie koncentracji ziemi oraz scalania i wymiany gruntów a aspekcie potrzeb gospodarstw rozwojowych; (pożądane minimum obszarowe – 15 ha UR)
- preferencje przestrzenne dla grup producenckich zwłaszcza na obszarach intensywnej produkcji rolniczej oraz dla gospodarstw mających realne szanse podjęcia

pozarolniczej działalności gospodarczej (obszary o niekorzystnych warunkach przyrodniczo-glebowych);

Priorytet 2. Rozwój i modernizacja produkcji rolnej i przetwórstwa rolno-spożywczego:

- Modernizacja gospodarstw rolnych i konieczność przestrzegania standardów higienicznych i sanitarnych. przyczynią się do ochrony jakości wód poprzez znaczną poprawę technicznego wyposażenia gospodarstw
- Poprawa efektywności gospodarstw rolnych poprzez zmianę struktur rolnych – scalanie i wymiana gruntów.
- Modernizacja infrastruktury produkcyjnej gospodarstw rolnych służąca poprawie konkurencyjności i dochodowości tych gospodarstw.
- Wspieranie specjalizacji gospodarstw rolnych sprzyjającej wprowadzaniu postępu technologicznego i poprawie efektywności gospodarowania. Pozytywny wpływ na środowisko będzie miało wspieranie działalności innowacyjnej i badawczo-rozwojowej na rzecz rolnictwa oraz rozwój doradztwa rolniczego upowszechniającego rozwiązania innowacyjne wśród rolników.
- Rozwój pracochłonnej produkcji rolniczej służącej zagospodarowaniu nadwyżek zasobów pracy na wsi.
- Przyspieszenie procesu wymiany pokoleniowej wśród osób prowadzących gospodarstwa rolne.
- Wspieranie młodych rolników posiadających odpowiednie kwalifikacje zawodowe.
- Promowanie nowych upraw nieżywnościowych na cele przemysłowe oraz energetyczne.
- Wzmocnienie przetwórstwa rolno – spożywczego w kierunku poprawy jakości i bezpieczeństwa żywności.
- Poprawa przetwórstwa i marketingu artykułów rolnych.
- Wspieranie wyrobu produktów tradycyjnych i regionalnych – tworzenie marek regionalnych i ich promocja.
- Pozytywne oddziaływanie na środowisko będzie mieć także wsparcie upraw energetycznych. Rozwój energetyki wykorzystującej odnawialne źródła energii przyczyni się do zmniejszenia niskiej emisji zanieczyszczeń do powietrza atmosferycznego i poprawy jego czystości
- Możliwości rozwoju obszarów wiejskich są w znacznej mierze uwarunkowane położeniem wsi względem sieci komunikacyjnej oraz dostępnością do nowoczesnych systemów łączności – telefonii stacjonarnej, komórkowej oraz internetowej.

- poprawa stanu czystości wód powierzchniowych, poprzez rozbudowę i modernizację systemów kanalizacyjnych oraz ograniczanie powierzchniowego spływu zanieczyszczeń;
- podjęcie walki z erozją gleb, co wiąże się ściśle ze wzrostem lesistości oraz zadrzewień i zakrzewień na obszarach zagrożonych;
- zapewnienie bezpieczeństwa przeciwpowodziowego na obszarach szczególnie zagrożonych, związane m.in. z koniecznością modernizacji urządzeń zabezpieczających oraz usprawnieniem polityki lokalizacyjnej;
- ograniczanie spodziewanego odpływu zasobów pracy ze wsi poprzez przyspieszenie transformacji rynkowej rolnictwa, wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich oraz likwidację zapóźnień cywilizacyjnych wsi;
- wielokierunkowa aktywizacja rynków pracy w małych miastach i ośrodkach obsługujących wieś i rolnictwo z jednoczesnym usprawnieniem warunków dojazdu do pracy;
- tworzenie korzystnych warunków terenowych, stymulujących rozwój różnych form zatrudnienia (alternatywne źródła dochodu, praca najemna w rolnictwie i w jego otoczeniu, turystyka i agroturystyka, zatrudnienie w nowych segmentach usług publicznych oraz w budownictwie komunalnym, drobnej wytwórczości itp.);
- wykorzystanie środków pomocowych UE oraz funduszy rozwoju regionalnego do aktywizacji rynków pracy, zwłaszcza na „zacofanych obszarach wiejskich” oraz objętych bezrobociem strukturalnym;
- preferencje lokalizacyjne dla inwestycji przynoszących wzrost zatrudnienia;
- zwiększenie mobilności w poszukiwaniu pracy, którą należy aktywizować poprzez umożliwienie zdobycia kwalifikacji, zwiększanie zasobów mieszkań komunalnych, informację zawodową, pośrednictwo pracy, szkolenia i szkoleniowe formy subsydiowanego zatrudnienia, wykorzystanie funduszy celowych i środków pomocowych itp
- modernizacja i rozbudowa przetwórstwa rolno-spożywczego, związana z dostosowaniem do standardów sanitarnych UE, wprowadzeniem nowoczesnych technologii produkcji oraz zbliżeniem tego przemysłu do bazy surowcowej;
- czynna rola samorządów lokalnych w procesie zagospodarowania terenów rolnych – tworzenie zasobów gruntów komunalnych.
- rozwój produkcji energii ze źródeł niekonwencjonalnych (w tym biopaliw);

Priorytet 3. Rozbudowa otoczenia instytucjonalnego rynku rolnego:

- Rozwój powiązań kooperacyjnych pomiędzy producentami rolnymi – wspieranie działalności grup producentów rolnych, organizacji spółdzielczych, spółek maszynowych itp.

- Tworzenie sieci powiązań pomiędzy producentami rolnymi a przetwórcami surowców rolniczych (nowoczesne systemy kontraktacji i skupu).
- Tworzenie nowoczesnych centrów logistycznych wspierających obrót produktami rolnymi – giełdy rolne, sortownie, chłodnie.
- Wspieranie działalności innowacyjnej oraz badawczo-rozwojowej na rzecz rolnictwa.
- Tworzenie sieci jednostek certyfikujących i laboratoriów pracujących na potrzeby rolnictwa i przetwórstwa rolno-spożywczego.
- Rozwój doradztwa rolniczego rozpowszechniającego rozwiązania innowacyjne wśród rolników.
- utworzenie systemu kompleksowego gospodarowania odpadami (m.in. segregacja, przetwarzanie, utylizacja, składowanie
- tworzenie warunków do rozwoju rolnictwa i funkcji komplementarnych: agroturystyki, ekoturystyki, survivalu, itp., szczególnie na terenach atrakcyjnych przyrodniczo i krajobrazowo;
- zapewnienie młodzieży wiejskiej powszechnej dostępności do systemu edukacji, zgodnego z wymogami nowoczesnej gospodarki rynkowej i agrobiznesu.

Mocne strony/Potencjał

- 1) dobre warunki glebowe i klimatyczne oraz znaczący potencjał produkcji rolnej i ogrodniczej w południowo-wschodniej części województwa,
- 2) znaczący w skali kraju potencjał produkcji sadowniczej, zwłaszcza w powiatach sandomierskim i opatowskim,
- 3) grunty rolne nie zanieczyszczone nawozami, pestycydami, metalami ciężkimi i innymi zanieczyszczeniami przemysłowymi,
- 4) położenia w sąsiedztwie największych aglomeracji miejsko-przemysłowych, dużych walorów środowiska-przyrodniczego i kulturowego, zróżnicowanych potencjałów gospodarczych, czy też ugruntowanej tożsamości regionalnej, zaś z drugiej możliwości aktywizacji, które przynosi stała poprawa dostępności do infrastruktury technicznej i społecznej, różnorodność inicjatyw lokalnych, rozwój samorządności

Słabe strony/Problemy

- 1) **rozdrobienie** gospodarstw rolnych i **słaba ich kondycja ekonomiczna**,
- 2) **niewystarczająco rozwinięta samoorganizacja producentów rolnych**,
- 3) **niska opłacalność** produkcji rolniczej i trudności w zbyciu,
- 4) duże **dysproporcje** w zakresie rozwoju infrastruktury komunalnej pomiędzy miastem a wsią.

- 5) Występujący od kilku lat ujemny przyrost naturalny, pogłębiony ujemnym saldem migracji spowodował powstanie rozległych **obszarów zagrożonych depopulacją**, do których zalicza się północno-wschodnia, południowa i północno-zachodnia część województwa.
- 6) Następuje również proces **starzenia się ludności**, który obejmuje wschodnią, południową i zachodnią część województwa. **Prognoza rozwoju demograficznego województwa jest bardzo niekorzystna**. Prognoza ta w latach 1998–2020, przewiduje w woj. świętokrzyskim **spadek liczby mieszkańców – o 5,1%** i (68,0tys), podczas gdy liczebność mieszkańców Polski zmaleje w tych przedziałach lat analogicznie o ok. 0,9%. Zgodnie z prognozą GUS świętokrzyskie, wraz z łódzkim, tworzyć będzie wyraźnie zaznaczający się **krajowy obszar**. Największy ubytek mieszkańców w regionie prognozowany jest (w stosunku do stanu z 1998 r.) w powiatach: kazimierskim (15,1%), jędrzejowskim (13,8%) i opatowskim (13,3%), natomiast najmniejszy w powiecie kieleckim.
- 7) **Niski poziom urbanizacji** województwa.
- 8) **Pogorszenie się struktury wiekowej ludności** może spowodować **spadek aktywności społeczno-gospodarczej**, która cechuje młodsze, wykształcone grupy wiekowe. Zmniejszający się przyrost naturalny i związany z nim ubytek ludności w wieku przedprodukcyjnym przyspieszy występujący już w większości gmin rolniczych **proces starzenia się społeczeństwa**.
- 9) Tereny wiejskie posiadają generalnie **najniższy standard usług społecznych**. Odczuwają też powszechny **niedobór infrastruktury ekonomicznej**, wyspecjalizowanej w obsłudze „agrobiznesu”.
- 10) duże, rosnące bezrobocie na wsi (40% ogółu bezrobotnych)

Szanse

- 1) możliwości rozwoju przetwórstwa płodów rolnych, zwłaszcza sadownictwa i ogrodnictwa we wschodniej i południowej części województwa,
- 2) korzystne warunki dla rozwoju rolnictwa ekologicznego,
- 3) możliwość rozwoju obszarów wiejskich uwarunkowane położeniem wsi względem sieci komunikacyjnej oraz dostępnością do nowoczesnych systemów łączności,
- 4) rozwój pozarolniczej działalności gospodarczej na terenach wiejskich,
- 5) upowszechnienie technologii informatycznych,
- 6) rozwój instytucji rynku rolnego,
- 7) atutem województwa są duże możliwości intensyfikacji produkcji ekologicznej, w tym o charakterze pracochłonnym, rozwijanej równoległe z agroturystyką i ekoturystyką w czystym, naturalnym środowisku. Dotyczy to w szczególności rozległych

- obszarów, objętych prawną ochroną przyrody, a także terenów z różnych względów predysponowanych do zwiększenia rangi ochronnej.
- 8) znaczące szanse rozwoju posiada przemysł rolno-spożywczy.
 - 9) możliwości intensyfikacji produkcji rolnej stwarza również sąsiedztwo dużych i chłonnych rynków zbytu na art. żywnościowe, zwłaszcza Aglomeracji Śląskiej i Krakowskiej.
 - 10) duże zasoby gleb o najwyższej przydatności rolniczej klas bonitacyjnych I–III, na których względnie łatwo uzyskać można wzrost efektywności gospodarowania;
 - 11) gęstą sieć średnich i małych ośrodków osadniczych, skupiających przetwórstwo rolno-spożywcze związane z lokalną bazą surowcową oraz infrastrukturę ekonomiczną i społeczną, dostosowaną do potrzeb wsi i rolnictwa;
 - 12) utrwalone kierunki specjalizacji rolnictwa, zwłaszcza w ogrodnictwie wokół Sandomierza oraz w warzywnictwie w rejonie Kazimierzy Wielkiej.
 - 13) utrzymanie wysokiego areafu upraw wymagających dużego nakładu siły roboczej,
 - 14) wdrożenie do produkcji roślin przeznaczonych na cele energetyczne, w szczególności na arealach odłogowanych,
 - 15) rozwój specjalizacji produkcji w ramach grup producenckich,
 - 16) odbudowa związków kooperacyjnych pomiędzy producentami rolnymi a przetwórstwem.
 - 17) szansą na poprawę ich dochodowości jest wspieranie pracochłonnych kierunków produkcji rolniczej. Tradycyjne metody produkcji i niskie zużycie środków chemicznych są atutem w produkcji jakościowo dobrej żywności. Uzyskanie przez gospodarstwa regionu świętokrzyskiego przewagi konkurencyjnej na rynku żywności ekologicznej wymaga transferu wiedzy do rolników oraz prowadzenia nowoczesnych działań marketingowych.
 - 18) organizowanie sieci współpracy i kooperacji producentów rolnych a także tworzenie wyspecjalizowanych instytucji rynku rolnego.
 - 19) Wzrost aktywności zawodowej przynoszącej dodatkowy dochód mieszkańcom wsi powinien być ukierunkowany na różne formy działalności pozarolniczej, takie jak agroturystyka, wstępne przetwórstwo produktów rolnych czy rzemiosło.
 - 20) Wspierane będą małe firmy angażujące kapitał prywatny w działalność gospodarczą na wsi – produkcyjną, usługową i handlową.
 - 21) Długofalowym celem dla obszarów wiejskich jest ich **zrównoważony rozwój**, który można osiągnąć poprzez zintegrowanie działań gospodarczych

z działaniami społecznymi i środowiskowymi. **Istotne jest więc ograniczenie bezrobocia, stanowiącego podstawowy problem społeczny wsi, jak również poprawa warunków życia ludności wiejskiej, przy zachowaniu równowagi ekologicznej. Szczególną wartość mają działania w zakresie zachowania różnorodności przyrodniczej i kulturowej wsi.**

Zagrożenia

- 1) pogłębienie peryferyzacji terenów wiejskich na skutek braku regionalnych rozwiązań w zakresie wspierania rozwoju i kształcenia zawodowego mieszkańców wsi,
- 2) wysoki rozdźwięk między dużym zaludnieniem terenów wiejskich w południowej części województwa a małymi możliwościami migracji ludności do miast tego obszaru,
- 3) niedostatecznie rozwinięta infrastruktura techniczna i społeczna na wsi – nie doinwestowane obszary wiejskie nie atrakcyjne dla potencjalnych inwestorów,
- 4) obniżający się standard życia mieszkańców wsi w porównaniu z miastem,
- 5) brak dostatecznej retencji, pod tym względem województwo świętokrzyskie należy do najuboższych w kraju,
- 6) nierównomiernie rozmieszczone zasoby wód podziemnych. Zasoby wód podziemnych w województwie zalegają nierównomiernie, co jest związane ze zróżnicowaną budową geologiczną. Obszary bezwodne lub o bardzo niskiej wodonośności to wschodnia i północna część Gór Świętokrzyskich oraz wschodnia i południowa część województwa, gdzie występuje dodatkowo zmineralizowanie wód.
- 7) zły stan jakości wód powierzchniowych, w roku 2000 żadna z badanych rzek nie odpowiadała normom I klasy czystości. II klasę posiadało ok. 1,3% rzek, III klasę – 39,2%, a pozostałe 58,1% to wody pozaklasowe.
- 8) Brak kanalizacji terenów wiejskich, zwłaszcza położonych na obszarach podlegających prawnej ochronie przyrody oraz w sąsiedztwie głównych rzek i zbiorników wodnych stwarza główną barierę środowiskową i może uniemożliwić rozwój turystyki.
- 9) punktowe skażenie gleb metalami ciężkimi,
- 10) zakwaszenie rozległych obszarów gleb, w województwie gleby kwaśne i bardzo kwaśne zajmują 56% powierzchni. Ponad 60% gruntów rolnych województwa jest zagrożonych erozją wietrzną (tereny występowania lessów). Ok. 38% narażonych jest na erozję wodną (grunty położone na stokach). Miejscami można spotkać także erozję wąwozową (pow. sandomierski i pińczowski).

- 11) **duże rozdrobnienie gospodarstw indywidualnych**, (średni obszar gospodarstwa wynosi 5,4 ha , podczas gdy w kraju obszar ten wynosi 10,2 ha, zaś w UE ok. –17 ha);
- 12) **nadmierne zatrudnienie w produkcji rolnej**,
- 13) **niskie kwalifikacje użytkowników gospodarstw**, (zaledwie 2,1% użytkowników posiada wykształcenie wyższe, zaś 15,8% średnie, w kraju analogiczne wskaźniki wynoszą odpowiednio – 3,3% i 21,4%);
- 14) **załamanie się dotychczasowego systemu obrotu rolnego oraz zbyt słabe tempo organizacji regionalnego rynku rolnego.**
- 15) **cechujące województwo świętokrzyskie zróżnicowanie terytorialne warunków rozwoju rolnictwa wywołuje liczne dysproporcje i problemy przestrzenne.**
- 16) północno-zachodni rejon województwa obejmujący ok. 36% terenów rolnych, zaliczony wg kryteriów krajowych do **zacończonych obszarów wiejskich**, które wyczerpały dotychczasowy potencjał rozwoju rolnictwa i wymagają głębokiej restrukturyzacji;

Warunki osiągnięcia założonych celów

Zabieganie o realizację przedstawionych w niniejszym programie też zależeć będzie od utrzymania przez Prawo i Sprawiedliwość wysokiego poparcia wyborczego. Zapewnić to może aktywne, zespołowe prezentowanie naszej partii jako ugrupowania dążącego do mądrej modernizacji Polski, w sposób zapewniający uczestnictwo w korzyściach z tych zmian szerokich kręgów społeczeństwa. Troška o solidarny charakter i skutki zmian modernizacyjnych jest atutem naszego ugrupowania. Dodatkową mobilizację naszych zwolenników powinna stanowić świadomość szerokich dyskryminacyjnych działań propagandowych, zarzucających PiS w sposób nieuczciwy zaściankowość, działania niedemokratyczne i tworzących atmosferę wyszydzenia naszych poglądów i wyborców, a ostatnio nawet sugerujących wykluczenie naszej partii z legalnego dyskursu o kierunkach zmian w Polsce. Życie publiczne w Polsce ulega – szczególnie w ostatnim czasie – tragicznej degrengoladzie. Tym silniej musimy dawać świadectwo o prawdziwym charakterze i programie Prawa i Sprawiedliwości. Wydarzenia po tragedii smoleńskiej pokazały, że w polskim społeczeństwie jest wielkie zapotrzebowanie na takie realizowanie zmian, które jednocześnie zapewnia dbałość o polskie interesy, wykazuje przywiązanie do naszych narodowych tradycji i wysokich zasad

etycznych w życiu zbiorowym. Musimy jako partia codzienną postawą świadczyć o właśnie takim podejściu do celów i reguł uczestnictwa w polskim życiu publicznym.

Priorytety działań na IV kadencję samorządu wojewódzkiego

1. Zapewnienie pełnego wykorzystania pozostających w dyspozycji samorządu województwa środków unijnych okresu finansowego 2007 – 2013 i zabieganie o ich zwiększenie.
2. Starania o pełną realizację projektów regionalnych finansowanych ze środków unijnych w ramach programów operacyjnych zarządzanych centralnie.
3. Przygotowanie priorytetów rozwojowych i koncepcji działań władz województwa na okres budżetowy UE 2014 – 2020.
4. Zabieganie o właściwe i korzystne dla województwa świętokrzyskiego reguły unijnej polityki regionalnej, polityki spójności oraz krajowej polityki regionalnego rozwoju społeczno-gospodarczego.
5. Główne wyzwanie – zaległości infrastrukturalne – w tym korytarze TENT, internet nowej generacji – i przedsięwzięcia służące inicjowaniu nowych przedsięwzięć gospodarczych.
6. Unowocześnianie edukacji przy wzmocnieniu roli i pomocy m.in. Świętokrzyskiego Centrum Doskonalenia Nauczycieli.
7. Realizacja infrastruktury kryzysowej a w szczególności zabieganie o uruchomienie Krajowego Programu zabezpieczenia przed powodzią dla Dorzecza Górnej i Środkowej Wisły.
8. Budowa Regionalnego Systemu Innowacji i aktualizacja Regionalnej Strategii Innowacji.
9. Współpraca z regionalnymi uczelniami wyższymi dla włączania ich w wyzwania rozwojowe województwa.
10. Współdziałanie w umacnianiu roli Kielc jako stolicy regionu.
11. Unowocześnianie regionu przy wykorzystaniu regionalnych mediów.
12. Podjęcie projektów ograniczających skutki starzenia się społeczeństwa.
13. Unowocześnianie regionalnego systemu ochrony zdrowia.
14. Budowanie e-administracji jako czynnika demokracji uczestnictwa.
15. Rolnictwo – ponad połowa mieszkańców regionu musi być podmiotem solidarnej polityki rozwoju.

